

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2020

Kateřina Partlová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Role USA v postamerickém světě dle Kissingera a Zakarii

Bakalářská práce

Autor práce: Kateřina Partlová

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia (kombinovaná)

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mgr. Francis Raška, Ph.D.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.7.2020

Kateřina Partlová

Bibliografický záznam

PARTLOVÁ, Kateřina. *Role USA v postamerickém světě dle Kissingera a Zakarii*. Praha, 2020. 46 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Mgr. Francis Raška, Ph.D.

Rozsah práce: 89 726 znaků (i s mezerami)

Anotace

Bakalářská práce "Role USA v postamerickém světě dle realistů Kissingera a Zakarii" pojednává o reálné a ideální roli Spojených států amerických v mezinárodním kontextu po skončení Studené války očima praktika mezinárodních vztahů Henryho Kissingera a teoretika Fareeda Zakarii. Cílem práce je porovnání pozice USA s přihlédnutím k novému světovému uspořádání vzniklého díky dalším rostoucím světovým mocnostem. Práce porovnává vizi obou autorů o budoucím světovém uspořádání. Dále se zabývá reálnými a realistickými aspekty interakce západní-americké civilizace vůči civilizaci islámské a čínské. Text obsahuje doporučení obou autorů americké administrativě co do zahraniční politiky USA ve srovnání s reálným děním. Věnuje se charakteru zahraniční politiky USA a rozložení moci ve světě po skončení Studené války, též aspektu role odpovědného lídra v multilaterální společnosti.

Závěr práce tvoří zhodnocení hloubky textu obou autorů co do problematiky a evaluaci zahraniční politiky USA za současné administrativy Donalda Trumpa.

Annotation

My bachelor thesis "The role of the USA in the post - American world according to realists Kissinger and Zakaria" deals with a real and ideal role of the United States within the international context after the Cold War through the eyes of an international relations practitioner Henry Kissinger and a theorist Fareed Zakaria. The aim of my work was to compare their position and role of the U.S. in the new world order along with other emerging world powers. The text compares vision of both authors of the new world order. It also deals with real and realistic aspects of the interaction of Western-American civilization with Islamic and Chinese civilizations. I have included recommendations from both authors to the U.S. administration regarding U.S. foreign policy.

My thesis deals with the nature of U.S. foreign policy and the distribution of power in the world after the end of the Cold War, as well as the aspect of the role of a responsible leader in the multilateral society.

The conclusion of the thesis is an evaluation of the depth of the text of both authors and evaluation of U.S. foreign policy under the current U.S. administration led by president Donald Trump.

Klíčová slova

Světový řád, postamerický svět, realismus, vzrůstající mocnosti, mocenská rovnováha, unilateralismus, bilateralismu, multilateralismus, USA, Čína

Keywords

World order, post-American world, realism, rising powers, balance of power, unilateralism, bilateralism, multilateralism, U.S.A., China

Title

Role of the U.S. in the Post-American World According to Kissinger and Zakaria

Poděkování

Na tomto místě bych ráda především poděkovala doc. Francisi Raškovi za jeho konzultace a vedení mé práce, ale také za jeho velmi ceněný lidský a laskavý přístup. Taktéž za konzultaci a kritický lingvistický pohled děkuji doc. Janu Vykoukalovi, a do třetice za lingvistickou revizi Dr. Janu Váškovi.

Obsah

1 ÚPADEK UNIPOLARITY V POST-AMERICKÉM SVĚTĚ?	9
1.1 Období před koncem Studené války	9
1.2. Mocenská rovnováha a světový řád	10
1.3. Charakter zahraniční politiky	13
1.4. Americký excecionalismus	16
1.5. Mezinárodní odpovědnost globálního vůdce	19
2. PROBLEMATIKA BLÍZKÉHO VÝCHODU	20
2.1. Blízký východ a islámský systém	20
2.1.1. Problematické aspekty na Blízkém východě či pocházející z regionu Blízkého východu stručně	20
2.1.2. Islámský systém versus západní systém	21
2.1.3. Bushova zahraniční politika po 9/11, války v Afghánistánu a Iráku	22
2.1.4. Irán a jaderné zbrojení	23
3. ČÍNA A ČÍNSKÁ CIVILIZACE	24
3.1 Čína ve světovém řádu: konfrontace či partnerství?	24
3.2. Konfucianismus, základní kámen čínské kultury	26
3.3. Zahraniční politika a bilaterální vztahy USA-Čína	27
3.4. Nová hedvábná stezka	29
ZÁVĚR: JAKÁ JE A MĚLA BY BÝT ROLE USA V POST-AMERICKÉM SVĚTĚ PODLE KISSINGERA A ZAKARII?	31
POUŽITÁ LITERATURA	41

Úvod

Ve své práci se věnuji tématu proměn mezinárodního postavení USA v období po skončení studené války podle realistů a autorů Henryho Kissingera a Fareeda Zakarii, jednotlivými parametry jejich tezí, a jejich reálného výskytu v současné zahraniční politice USA a mezinárodních vztazích. Lze nalézt aplikaci jejich doporučení americké administrativě v americké zahraniční politice? Inspiraci k sepsání práce s tímto zaměřením jsem načerpala na přednáškách amerických soudobých dějin (MUDr. Váška), během přednášek na téma Problémy v sino-amerických vztazích (MUDr. Sehnálková), a také během svého profesního působení v americké NGO v New Yorku Appeal of Conscience Foundation v letech 2011-2015. Tato NGO svými aktivitami podporovala americkou vládu a její bilaterální a multilaterální vztahy za Obamovy administrativy. Osobní zájem o téma jsem prohloubila skrze seminární práci na semináři Mezinárodní vztahy po roce 1990 (MUDr. Váška) a dovršila sepsáním této studie.

Mou hlavní výzkumnou otázkou je: Jaká je a měla by být role USA v post-americkém světě podle Kissingera a Zakarii? Domnívám se, že odpověď na tuto otázku mohu najít primárně v následujících pracích: *World Order* (Kissinger 2014) a *The Post-American World* (Zakaria 2008). Sekundárně čerpám též z textu Zakarii „*The Self-Destruction of American Power: Washington Squandered the Unipolar Moment*” publikovaném ve *Foreign Affairs* (2019), a na téma Nové hedvábné stezky jsem sekundárně použila citaci Dr. Kissingera z jeho účasti na fóru v New Yorku „*Leaders Speak: Secretaries of State*“ pořádaném The National Committee on U.S.- China Relations, a Zakariovu citaci uvedenou ve sloupku nazvaném *A Cold War with China is Won at Home*, publikovaném ve *Washington Post* a na jeho webových stránkách www.fareedzakaria.com.

Primární uvedené zdroje jsem si vybrala proto, že se tematicky věnují světovému řádu, včetně role USA a dalších důležitých hráčů, o kterých píše v jednotlivých kapitolách – Blízkém Východu a Číně, v éře po skončení Studené války do začátku 21. století. Texty obsahují jisté predikce do budoucnosti, včetně doporučení americké administrativě co do zahraniční politiky USA. V díle *The Post-American World* autor vysvětluje pojem post-americký svět, který se všeobecně ujal. V textu *The Self-Destruction of American Power: Washington Squandered the Unipolar Moment* Zakaria objasňuje své vnímání W. Bushovy administrativy, jehož zahraniční politika byla dle něj rozhodující pro urychlení úpadku unipolarity USA ve světovém řádu. Metodologie mé práce je obsahová analýza.

Obsahová analýza vychází z obsahových (tematických) údajů a je nezbytnou podmínkou a základem věcného uspořádání informací. Komparací obsahu obou textů zjistím stanovisko obou autorů na vybrané body. Selektované okruhy komparace jsem považovala za důležité nejen z hlediska pochopení vnímání USA, reálné i ideální role USA v mezinárodním řádu, ale též odlišných civilizací, které tvoří důležité regiony (Blízký Východ) či rostoucí velmoci (Čína). Obsahová analýza je používanou metodou v kvalitativním i kvantitativním výzkumu. (Wikisofia 2013). Já se ve svém textu zaměřím pouze na kvalitativní výzkum.

Zajímá mne srovnání názorů Henryho Kissingera a Fareeda Zakarii na vnímání světového řádu, pozici USA v něm, americká témata (např. Excepcionalismus), islámskou civilizaci, čínskou civilizaci, globální zodpovědnost světového vůdce. Tímto srovnáním zamýšlím ilustrovat, na jaké prvky se dívají oba stejně a na jaké jinak. Dosáhnout toho chci využitím kombinace metody obsahové analýzy klíčových konceptů, pojmů, a komparativní metody, která se zaměří na srovnání vybraných prvků těchto konceptů tak, jak budou definovány obsahovou analýzou.

Zhodnotím, zda, a v čem se současná administrativa USA v zahraniční politice ubírá cestou doporučení autorů. Také, co současná zahraniční politika USA dle mého názoru znamená pro pozici země ve světovém řádu.

Sekundárními zdroji vedle doplňkových textů obou autorů jsou empirické texty nacházející své místo v politickém kontextu zahraniční politiky USA ke konci a po skončení Studené války dodnes, včetně dokumentů a zpráv konkrétních administrativ, mezinárodních organizací, ilustrující případnou implementaci názorů autorů v praxi. Mezi tyto zdroje jsem považovala za důležité začlenit také knihu Samuela Huntingtona *The Clash of Civilizations* (1996), která konkrétně sice primárně stojí v kontrastu s predikcí vývoje světového uspořádání dle Kissingera a Zakarii, avšak Kissinger na střet mezi civilizacemi upozorňuje, a kniha dle mého názoru napomáhá pochopit smýšlení představitelů Blízkého východu a Číny (ad kapitoly druhá a třetí), kde náboženství a místní kultura hrají hlavní roli ve způsobu myšlení civilizací islámské a čínské, chcete-li konfuciánské. Knihu *Democracy in Decline* (2016) od Philipa Kotlera jsem zahrnula proto, že věcně popisuje současné vnitřní problémy USA, které brzdí USA v zastávání postu demokratické velmoci ve světovém a globálním řádu.

Ve stati se nejprve zaměřím na období ke studené války, abych ilustrovala kontrast bipolarity vůči éře, která následovala. Tématem 2. podkapitoly kapitoly 1. je světový řád a mocenská

rovnováha, nebo-li rovnováha sil v mezinárodních vztazích, a proč je jejich existence důležitá. V 3. podkapitole kapitoly 1. se ptám, zda dle Kissingera a Zakarii žijeme v post-americkém světě v éře unilateralismu, bilateralismu či multilateralismu, a za jakých okolností dochází v zahraniční politice USA k praktikování uni-, bi-, multilateralismu. Unilaterální, bilaterální či multilaterální světový řád předurčuje dynamiku v mezinárodních vztazích, má vliv na geopolitiku, zahraniční politiku USA, ale i jakéhokoliv jiného státu, udává charakter a dynamiku jednání. 4. podkapitolu 1. kapitoly věnuji americkému excepcionalismu a odlišnému vnímání termínu oběma autory. V závěru první kapitoly se budu věnovat aspektu mezinárodní odpovědnosti globálního leadera/globálních leaderů, co to obnáší, a čím přední velmoci do mezinárodního systému přispívají.

Ad kapitola 2., téma regionu Blízkého východu jsem vybrala proto, že tento region je velmi specifický díky islámskému náboženství a kultuře, a radikální islamismus je zdrojem konfliktů a násilí ve světě. Je to strategický/geopoliticky důležitý region.

Obsahem 3. kapitoly je Čína jakožto rostoucí mocnost, a čínská civilizace. Čína je bezpochyby v současné době nejvýraznější rostoucí mocností na poli mezinárodních vztahů a mezinárodního řádu, a snaží se globálně zvýšit svůj politický, ekonomický a kulturní vliv. Země má několik výrazných rysů, mezi něž patří konfuciánská kultura, užívání *soft power*, ekonomická iniciativa Nová Hedvábná stezka, komunistická vláda porušující lidská práva. Dobré diplomatické vztahy s Čínou jsou podmíněny uznáním principu jedné Číny (One China principle) a obratnou diplomacií, která by v ideálním případě mohla či měla vycházet z historie a kultury země.

V závěru shrnu, jaká je-jaká by měla být role USA v současném světě, a s jakými problémy se Spojené státy samy v současné době potýkají.

Medailony Henryho Kissingera a Fareeda Zakarii

Kissinger i Zakaria reprezentují v teorii mezinárodních vztahů představitele realismu, realistické zahraniční politiky. Realismus, známý také jako politický realismus, je pohledem na mezinárodní politiku, která zdůrazňuje její konkurenční a konfliktní stránku. Obvykle je v rozporu s idealismem nebo liberalismem, který má tendenci klást důraz na spolupráci. Realisté považují za hlavní aktéry na mezinárodní scéně státy, které se zabývají vlastní bezpečností, jednají ve snaze o vlastní národní zájmy a bojují o moc. Národní politika je

sférou autority a práva, avšak mezinárodní politika je sférou charakterizovanou aktivním nebo potenciálním konfliktem mezi státy. (Stanford Encyclopedia: 2017: nečís.)

Henry Kissinger prakticoval jako ministr zahraničních věcí tzv. Realpolitik, tedy kombinaci realismu a pragmatismu. Henry Kissinger se narodil 27. 5. 1923 v Německu do židovské rodiny a do USA emigroval v roce 1938 se svou rodinou z důvodu persekuce židů. V USA vystudoval politologii na Harvardu, na Harvardu v 1954-69 vyučoval a byl akademickým členem kateder *Department of Government* a *Center for International Affairs*. V letech 1961- 68 působil v roli poradce pro zahraniční politiku prezidentů Johna F. Kennedyho a Lyndona Johnsona. V letech 1969-75 zastával roli národního bezpečnostního poradce prezidenta Richarda Nixona, v letech 1973-77 zastával post 56. ministra zahraničních věcí USA v administrativě prezidentů Richarda Nixona a Geralda Forda. Aktivně se podílel na politice *détente*¹ vůči Sovětskému svazu, ale i otevírání se Číně. Od roku 1982 až dosud je nezávislým konzultantem v mezinárodních vztazích prostřednictvím své konzultantské firmy Kissinger Associates sídlící v New Yorku, a jako konzultant v zahraniční politice USA byl od J.F. Kennedyho vyhledáván všemi administrativami USA dodnes. V roce 1973 získal Nobelovu cenu míru za sjednání míru v konfliktu války ve Vietnamu.²

Fareed Zakaria je narozdíl od praktika Kissingera v kontextu mezinárodních vztahů významný jako teoretik. Zakaria se narodil 20.1. 1964 v Indii a do USA emigroval. Studoval na Yale a Harvardu a na Harvardu získal doktorát z politologie. Profesně se dal na dráhu novináře. Od roku 2008 má svůj pořad „Fareed Zakaria GPS“ (Global Public Square) na CNN, programový formát, který se věnuje každý týden tématům v mezinárodních vztazích a vnitřních záležitostem USA. Zakaria přispívá do svými sloupci do Washington Post a The Atlantic. V roce 2017 mu byla udělena Americkou akademií diplomacie cena *Arthur Ross Media Award*. V roce 2019 jej magazín *Foreign Policy* jmenoval jedním z deseti nejvýraznějších globálních myslitelů posledních deseti let (v originále *Top 10 Global Thinker of the Last 10 Years*). Je členem vedení think tanků Council of Foreign Relations a New America.³ Přesto, že jeho profesní kariéra v mezinárodních vztazích je na odlišné úrovni od Kissingera, zaujala mne však jeho doporučení americké vládě v oblasti zahraniční politiky USA.

A je to právě Zakaria, kdo je autorem pojmu “*postamerický svět*”. Zakariova kniha *The Post-*

¹ Détente z francouzštiny uvolnění, politika détente znamená uvolnění napětí

² Kissinger, Encyclopedia Britannica <https://www.britannica.com/biography/Henry-Kissinger>.

³ Fakta byla použita z webové stránky autora fareedzakaria.com.

American World byla publikovaná v květnu roku 2008. Svět byl předtím svědky teroristického útoku 11. září 2001 na World Trade Center v New Yorku. Další teroristické útoky následovaly postupně jinde ve světě. USA byly v „protiteroristické válce“ v Afghánistánu (od roku 2001-) a Iráku (od roku 2003 do roku 2011), kdy prezident Bush užíval diplomatickou rétoriku „kdo není s námi, je proti nám“. V roce 2008-9 následovala v USA ekonomická krize díky špatnému nastavení trhu s hypotékami, nejhorší ekonomický kolaps od roku 1929. Tato ekonomická krize v globálním světě logicky přerostla ve světovou finanční krizi.

Henry Kissinger napsal svou knihu *World Order* jako reakci na chaos, ve kterém se svět v té době zmítal, v reakci na krizi světového řádu. Tato kniha byla symbolicky vydána dne 11. září. V té době již probíhala válka v Sýrii (2011 - dosud), došlo k ekonomickému nárůstu Číny v regionu Asie, po teroristickém útoku na newyorské mrakodrapy Světového obchodního centra tzv. Twin Towers v září 2001 se svět potýkal s radikálním islamismem a teroristickými útoky celosvětově. Nutno opomenout též nárůst ISIS⁴.

Kissinger ve svém díle *World Order* (oficiálně vydáno v češtině jako *Uspořádání světa*) za hrozby na globální scéně považuje především šíření zbraní hromadného ničení, dezintegraci států, ideologickému extremismu, dopady ničení životního prostředí, konflikty spojené s technologickou revolucí. (Kissinger 2014: 2) Svět je v chaosu, zatímco je mu třeba řádu.

Definice a pojmy

Pro objasnění pojmů, se kterými ve svém textu pracuji, jsem si vybrala převážně knihu vydanou nakladatelstvím Oxford University Press s názvem *International Relations Theories: Discipline and Diversity* od autorů Tim Dunne, Milja Kurki, Steve Smith.

Co se týká pojmu „*post-americký svět*“, jehož autorem je Fareed Zakaria, tento pojem dle samotného autora vyjadřuje svět, ve kterém dochází k vzestupu ostatních mocností v období po skončení unilateralismu (USA 1991 - konec 20. století), kterému předcházela éra bilateralismu a období Studené války (1947-91). Dle Zakarii není post-americký svět dán úpadkem USA, ale právě vzestupem ostatních států. (Zakaria 2008: 1-2) Post-americký svět je svět v 21. století, svět, ve kterém žijeme. Svět s kulturní diverzitou, kde dochází k vzestupu

⁴ ISIS je radikální islámská teroristická organizace původem z Iráku s cílem obnovit chalífát na území Iráku a Sýrie, Palestiny, Jordánska a Libanonu, dříve území Levanty, přičemž chalífát si nárokuje náboženskou autoritu a nadvládu nad všemi muslimy na světě.

masové čínské kultury, westernizaci rozvíjejících se nezápadních trhů, globalizaci a s tím spojené globální komunikaci, multikulturální modernitě. (Zakaria 2008: 74, 78-79, 82, 85-86). Avšak více než kultura to bude moc, která bude předurčovat prvenství států ve světě. (ibid.: 86).

Studium mezinárodních vztahů mělo původně za cíl analyzovat příčiny války a zaměřit se na podmínky sjednání míru ve válečných konfliktech. Tyto otázky v teorii mezinárodních vztahů zůstávají dodnes, ale jsou rozšířeny o další témata a odpovědi na mnohé další otázky, např. jaká je role mezinárodních organizací, globální politické problémy, spolupráce mezi konkurujícími státy, atd. Jednotlivé teorie mezinárodních vztahů mají jeden společný rys, a sice snahu o porozumění otázkám v mezinárodních vztazích. (Dunne, Kurki, Smith, 2013: 1)

Klasický realismus vnímá moc jako základní a zásadní prostředek politiky mezinárodních vztahů. Včetně potřeby uplatňovat vliv a přesvědčovat další hráče na základě společných zájmů. Hlavní myslitelé klasického realismu řecký historik Thúkydídés⁵, italský renesanční politický filozof a státník Niccolò Machiavelli⁶, Carl von Clausewitz⁷ a Hans J. Morgenthau⁸ se zabývali otázkami pořádku, spravedlnosti a změn na domácí, regionální a mezinárodní úrovni. Klasičtí realisté zdůrazňují podobnosti (nikoliv rozdílnosti) v domácí a zahraniční politice, a zabývají se tématy řádu, spravedlnosti a změn, s důrazem na etiku, společnost, stabilitu. Klasičtí realisté vnímají historii jako cyklickou. Pro Thúkydida a Morgenthaua byly jakékoliv změny v diskurzu výsledkem velkých ekonomických, sociálních a politických změn. (Dunne 2013: 59-61)

K problematice *řádu* říkají, že důležitá je efektivní centrální autorita, tedy vláda, které uvádí

⁵ Thúkydídés (cca 460 př.nl - po 404 př.nl) byl považován za největšího ze starověkých řeckých historiků. Autor klasického díla *Dějiny peloponéské války*, který líčí boj mezi Athénami a Spartou v 5. století p.n.l. Jeho práce byla první zaznamenanou politickou a morální analýzou válečných politik národa.

⁶ Niccolò Machiavelli (1469-1527), italský renesanční politický filozof a státník, sekretář Florentské republiky, jehož nejslavnějším dílem je kniha *Vladař* (v orig. *Il Principe*). V díle se zabývá autokratickým systémem vládnutí. <https://www.britannica.com/biography/Niccolo-Machiavelli>

⁷ Carl von Clausewitz (1780-1831) byl pruský generál a vojenský myslitel, jehož práce *Vom Kriege* (1832; *O válce*) se stala jednou z nejuznávanějších klasik vojenské strategie. <https://www.britannica.com/biography/Carl-von-Clausewitz>

⁸ Hans J. Morgenthau (1904-1980) byl americký politolog a historik německého původu, prominentní analytik role moci v mezinárodní politice. Jeho dílo *Politika mezi národy* (1948), vysoce uznávaná studie, prezentovala to, co se stalo běžně známým jako klasický realistický přístup k mezinárodní politice. Ústředním bodem Morgenthauovy teorie byl koncept moci jako dominantní cíl v mezinárodní politice a definice národního zájmu z hlediska moci. Jeho státně zaměřený přístup trval na tom, že všechny státní kroky se snaží udržet, demonstrovat nebo zvýšit sílu. Vyzýval k uznání povahy a mezí moci a k použití tradičních metod diplomacie, včetně kompromisů. <https://www.britannica.com/biography/Hans-Morgenthau>

v platnost zákony a chrání své občany, napomáhá mírové vnitřní politice státu. Mezinárodní politika je aréna, ve které se státy utkávají, a vítězství v této aréně je závislé na materiálním bohatství a alianci se státy druhými (Dunne 2010: 86 cit. Waltz 1979: 103-4). Klasičtí realisté vidí vojenskou moc státu a alianci s dalšími státy jako klíčové aspekty pro zajištění bezpečnosti státu. (ibid: 62)

Teorie rovnováhy moci v mezinárodních vztazích říká, že stát s převahou vojenské moci se může pokusit využít své převahy nad sousedním státem. Klasičtí realisté vnímají vojenskou moc státu a aliance nejen jako možnou prevenci před konflikty, ale také možný zdroj konfliktů. Rozhodující jsou motivy států vedle schopností a odhodlání. Morgenthau co do úspěchu dosažení rovnováhy moci přikládá důležitost a značný podíl mezinárodnímu společenství, které dává důraz na multilaterální jednání států a snižuje mezinárodní napětí. (Dunne 2013: 62-4). Hans Morgenthau učil na Harvardu v roce 1951 a Kissinger ho nazval svým učitelem.⁹

Unilateralismus, tedy jednostranné jednání či akci, která může být v rozporu se zájmy stran druhých, vnímají jako zdroj konfliktů a příčinu nerovnováhy moci. Thucydides a Morgenthau chápou politiku jako boj o moc a snahy o jednostrannou výhodu. (Dunne 2013: 64).

Bipolarita je systém světového řádu, ve kterém většina globálního ekonomického, vojenského a kulturního vlivu je rozdělena mezi dva státy na opačných pólech. Obdobně *unipolarita* a *multipolarita* značí jeden (uni z lat. jeden) či tři a více států (z latiny více, tedy více než dva) respektive, mající globální vliv ve světě. (Brittanica 2020: nečísl.)

Termín *nový světový řád* se používá pro období v historii, které sebou obnáší dramatickou změnu v politickém myšlení a mocenské rovnováze. Očekávalo se, že nový světový řád vznikne po rozpadu komunismu ve východní Evropě a po skončení studené války. Jedná se o označení politické situace, ve které se země světa již nerozdělují, protože podporují USA nebo Sovětský svaz, a místo toho spolupracují na řešení mezinárodních problémů. (Cambridge Dictionary, nedat.: nečísl.)

Ve vizi nového světového řádu prezidenta Woodrowa Wilsona¹⁰ (ve funkci 1913–1921) o

⁹ BEW, John. The Kissinger Effect on Realpolitik. *The National Security Review*. December 29, 2015. Excerpt from *John Bew's Realpolitik: A History* (Oxford University Press, 2015). <https://warontherocks.com/2015/12/the-kissinger-effect-on-realpolitik/>

¹⁰ Prezident Woodrow Wilson viděl první světovou válku jako produkt starého stylu neúspěšné diplomacie, která usilovala o vyvážení moci velkých evropských států a spolenectví proti sobě, zatímco soupeřily o sobecké

mírovém uspořádání světa hrála zásadní roli multilaterální organizace Liga národů¹¹ jakožto mediátor konfliktů mezi národy. (Allen, 2017: nečísł.) Prezidentova Franklin D. Rooseveltova (ve funkci 1933-45) vize větší stability a míru zahrnovala vytvoření Organizace spojených národů¹² (OSN), mezinárodní organizace založené na velké mocenské spolupráci.

1 Úpadek unipolarity v post-americkém světě?

V následujících podkapitolách se zaměřím na postavení, roli a fungování v USA v éře po skončení Studené války dodnes.

1.1 Období před koncem Studené války

Teorie mezinárodních vztahů vyšla z reflexe moderního mezistátního Vestfálského systému uspořádání světa, kdy primární byl princip vzájemného uznání teritoriální suverenity států mezi národy. Stát jakožto politická moc ovládající konkrétní území a lidskou populaci si nárokoval nezávislost. (Barša, Císař 2008: s. 10). Konec druhé světové války s sebou sice přinesl založení OSN (1945), která se zavázala udržet mezinárodní mír a bezpečnost a posilovat vztahy, ale poválečné uspořádání souviselo a primárně se odvíjelo od neshod a odlišného přístupu USA a SSSR. Geopolitická tenze mezi USA a SSSR znamenala začátek tzv. Studené války (1947), která trvala čtyřicet čtyři let až do rozpadu SSSR do roku 1991. Za zlomový bod je mnoha diplomaty a experty považován Reykjavík Summit 11.-12. října 1986, druhé jednání po Ženevském summitu v říjnu 1985, jehož se účastnili oba státníci, prezident Ronald Reagan za USA a generální tajemník ÚV KSSS Michail Gorbačov. Tématem jednání bylo jaderné odzbrojení. Národní bezpečnostní archiv („*National Security Archive*“) USA uvádí jako první krok na cestě k transformaci celého systému mezinárodních vztahů Ženevský summit 1985, a jako důležitý mezník ve vnitřní přeměně SSSR jak zvolení

imperiální zájmy. Wilson se stal hnací silou k založení Ligy národů jako garanta poválečného míru. <https://blogs.loc.gov/loc/2017/04/world-war-i-a-new-world-order-woodrow-wilsons-first-draft-of-the-league-of-nations-covenant/>

¹¹ Liga národů byla první mezinárodní organizací, která měla globální působnost a představovala mimořádně nadějnou vizi mírového globálního společenství. Byla důležitým předchůdcem OSN a současných mezinárodně sdílených představ o kolektivní bezpečnosti a omezeních válek. <https://translate.google.cz/?hl=cs&tab=wT#view=home&op=translate&sl=auto&tl=cs&text=ideas%20of%20limits%20on%20war>.

¹² OSN byla založena v 1945 v San Franciscu na základě přijetí Charty OSN 51 státy. Nahradila Ligu národů, která jako garant kolektivní bezpečnosti a mírového řešení konfliktů neobstála. Cílem OSN je zachování mezinárodního míru, bezpečnosti a zajištění mezinárodní spolupráce. V současné době má 193 členů a sídlí v New Yorku. <https://www.britannica.com/topic/United-Nations>

Michaela Gorbačova generálním tajemníkem KSSS v březnu 1985, tak jeho reformy, počínaje akcelerací ekonomiky a konče politikou otevřenosti, tzv. glasnost', a restrukturalizací ekonomické a politické strategie země, tzv. perestrojka. V Ženevě došlo ke společnému prohlášení o nezbrojení a shodě o tom, že země nepovedou jadernou válku. Dialog mezi oběma zeměmi byl obnoven.¹³ Reagan ve svém projevu v Kapitolu před Kongresem USA dne 21. října 1985 informoval o jednání s Gorbačovem v Ženevě jako o novém začátku bilaterálních vztahů („fresh start“), o lepším porozumění, konstruktivním jednání, tlumočil kongresu pozvání Reagana Gorbačovovi navštívit USA v roce 1986 a vice versa následující rok. Schůzku charakterizoval jako pokrok na cestě k lepším bilaterálním vztahům a Kongresu tlumočil připravenost obou stran snižovat jaderné zbrojení, započítí bilaterálního dialogu na téma ničení chemických zbraní, ujistil Gorbačova o odhodlání USA nastavit mírový proces ve válkách v Afghánistánu, Nikaragui, Etiopii, Angole a Kambodži. Referoval o diskusi s Gorbačovem na téma lidských práv, a o vzájemné shodě na téma iniciace kulturních, vědeckých i diplomatických výměn v zájmu stabilnějších bilaterálních vztahů a snaze hledat politická řešení, a připravenosti USA snížit nedůvěru a podezírání.¹⁴

V Reykjavíku na Islandu v říjnu 1986 představitelé obou velmocí sice neuzavřeli dohodu o zrušení jaderných zbraní, ale toto jednání dle odtajněných dokumentů Národního bezpečnostního archivu ilustrovalo vzájemnou důvěru, která byla dříve nemyslitelná. (Brittanica, nedat.: nečísl.)

Během Studené války byly jednoznačně vládnoucími mocnostmi mající vliv na zbytek světa a mezinárodní vztahy země USA a SSSR, proto hovoříme o bipolaritě a bipolárnímu uspořádání světa. Rozpad SSSR a pád komunismu v sovětských satelitních státech s sebou přinesl nutně konec bipolarity. Experti se zabývali otázkou, jakým směrem se budou mezinárodní vztahy ubírat dál.

1.2. Mocenská rovnováha a světový řád

Realisté věří, že jádrem mezinárodní politiky je politika moci. Velmoci-národní státy se snaží získat ekonomickou a vojenskou převahu nad ostatními. Kde je silná ekonomika, lze

¹³ Zpráva Národního bezpečnostního archivu číslo 172 uvádí pohled USA na Ženevský summit. Dost. z <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB172/index.htm>

¹⁴ Proslov Presidenta Reagana před Kongresem 21.11.1985 na téma Ženeva summitu je dost. na <https://youtu.be/OofADKCUgTE>

lehce financovat armádu. V současném globálním světě s technologickým boomem hraje hlavní roli též technologie. Velmoci-státy jsou hlavními hráči ve světové politice a udávají směr a dynamiku světového řádu. Zatímco velmoci soutěží o moc, snaží se získat mocenskou rovnováhu ve svůj prospěch. Logika je jednoduchá. Žádný stát se neodvážá napadnout stát, který je na špičce mocensky. Světový řád je potřeba, aby se svět vypořádával s chaosem. (Dunne 2013: 59-67)

Zakaria se shoduje s Kissingerem v tom, že hlavními hráči v mezinárodních vztazích jsou státy, a dalším důležitým hráčem jsou pak také multilaterální organizace. (Kissinger 2014: 6-7, Zakaria 2008: 2-3).

V tom, co způsobuje chaos ve světovém řádu, jsou Kissinger a Zakaria v jádru za jedno. Jde o islámský fundamentalismus, zbraně hromadného ničení, dezintegrace států nebo-li tzv. darebácké státy („rogue states“). Zakaria přidává nacionalismus, suni-šiiitský konflikt, Izrael-Palestina konflikt, občanské nepokoje; Kissinger vidí jako nebezpečí enviromentální hrozbu a její dopady, genocidní praktiky (pozn. Kissinger je Žid, proto tuto problematiku narozdíl od Zakarii vnímá intenzivněji), technologickou revoluci se svými kybernetickými hrozbami. (Kissinger 2014: 2, Zakaria 2008: 6-7,11, Zakaria 2019: nečísl.)

U Zakarii jsou nejprve unipolárním držitelem moci po skončení Studené války, a de facto i distributorem moci Spojené státy americké, přičemž díky volnému kapitalistickému trhu a globalizaci ekonomiky dochází k přechodu moci na další mocnosti s rostoucími ekonomikami („emerging markets“). Tento globální růst vytváří nový mezinárodní systém. (Zakaria 2008: 2)

Zakaria podotýká, že po skončení Studené války panovalo všeobecné přesvědčení, že Rusko a Čína se zařadí do západního modelu politického a ekonomického systému (Zakaria 2008: 35). Známy je proslav prezident H.W. Bushe (ve funkci 1989-93) v nazvaný „*A New World Order*“ z roku 1990 před Kongresem USA. Bush v teoretické rovině předpokládal, že nová éra bude znamenat svět osvobozený od teroru, s různorodými národy snažícími se společně o dosažení spravedlnosti a míru, svět s mezinárodním řádem založeným na dodržování mezinárodního práva/pravidel jako prevence před chaosem. Bushova idea však odpovídala světu řídicím se západními principy. (Zakaria 2008: 35).

Kissinger objasňuje, existují čtyři různé modely světového řádu. Vestfálský (evropský), západní-americký, islámský a čínský. Řád existuje regionální, mezinárodní a globální. Jakýkoliv řád je založen na společně akceptovaných pravidlech, která definují hranice

povolených činů, a rovnováze moci, která vynucuje omezení tam, kde dochází k porušování pravidel, což brání jedné politické jednotce (jednomu státu) podrobit si ostatní. Rovnováha sil sice nezabezpečí mír, ale omezuje možnosti násilí a válečných konfliktů. (Kissinger 2014: 9).

Co do rozdílných modelů světového řádu, Kissinger rozlišuje evropský vestfálský model národních států (sobě si rovných), americký – západní řád (založen na otevřeném kapitalistickém trhu a liberální demokracii¹⁵, čínský model (Čína jako velmoc asijského regionu) a islámský systém (založený na náboženské víře). (Kissinger 2014: 11-269). Čínskému a islámskému systému světového řádu a problematice těchto regionů se budu věnovat podrobněji v separátních kapitolách.

Zakaria a Kissinger jsou za jedno v tom, že struktuře světového řádu 21. století chybí kompatibilita fungování ekonomiky a politiky. Ekonomika funguje globálně, kdežto politická moc zůstává v rukou jednotlivých států. (Zakaria 2008: 31, Kissinger: 367-71). Kissinger však upozorňuje na další problémy struktury: nejednota regionálních systémů (např. vestfálský systém evropských států versus fungování Evropské unie, radikální islamistická verze islámského systému), chybějící koncepce světové role USA (chybí rovnováha mezi obhajobou univerzálních principů a politikou neintervence), absence efektivního mechanismu multilaterálních organizací (např. fungování Rady bezpečnosti OSN vážne díky právu veta, kterým disponuje pět trvalých členů). (Kissinger 367-71).

Kissinger upozorňuje na naprosto odlišnou historii a hodnoty jednotlivých zemí, což s sebou nese spíše chaos než řád. (Kissinger 2014: 9-10). Kissinger volá po reformě mezinárodního systému. Je zapotřebí strategie ustanovení konceptu řádu v jednotlivých regionech a následně strategie, jak tyto regiony mezi sebou propojit. (Kissinger 2014: 371).

Kissinger zdůrazňuje, že role USA v novém světovém řádu nesmí zahrnovat jen šíření univerzálních principů (myšleno liberální demokracie), ale je třeba, aby USA v mezinárodních vztazích uznaly realitu jiných regionů, které se výrazně liší historií a kulturou, a toto respektovaly. (Kissinger 2014: 373). Světovému řádu dle Kissingera nemůže a nemá dominovat unipolarita, nýbrž dvě globální, kulturně odlišné velmoci, které jsou strukturálními a právními státy /pozn.: míní USA a Čínu/. (ibid.)

¹⁵ Liberální demokracie jako politický režim, který vládne demokraticky, chrání práva jednotlivců, výkonná moc je definována zákonem.

1.3. Charakter zahraniční politiky

Kissingerův a Zakariův koncept světového řádu 21. století je multipolarita s jistými nuancemi. U Zakarii jde o multipolaritu USA vedle dalších rostoucích ekonomických trhů a mocností (Zakaria jako rostoucí trhy, a tedy i mocnosti vidí Indii, Čínu, Brazílii, Mexiko, Jižní Koreu, Taiwan, Argentinu, Chile, Malajsi, Jihoafrickou republiku.) U Kissingera je to multipolarita s důrazem na bilaterální vztah USA-Čína.

Oba autoři uznávají důležitost mezinárodních organizací jakožto dalších hráčů v aréně mezinárodních vztahů a zdůrazňují nutnost mezinárodní spolupráce. Reálně je hráčů na poli mezinárodních vztahů více, včetně vládních a nevládních organizací, ale jsou to multilaterální organizace, které dávají možnost multilaterálně řešit světové konflikty.

Pro prosperující a bezpečný svět je zapotřebí efektivní multilateralismus. Rozvoj silnějšího mezinárodního společenství, dobře fungující mezinárodní instituce a mezinárodní řád založený na pravidlech. (EC 2003: 9).

Co se týče doporučení obou autorů americkým administrativám v oblasti zahraniční politiky a role USA v post-americkém světě, shodují se v následujících bodech: 1. nutnost selekce priorit zahraniční politiky USA, zaměření se pouze na priority zahraniční politiky USA se všemi z toho vyplývajícími důsledky z globálního hlediska, namísto angažování se ve všech problematikách mezinárodních vztahů celosvětově, a řešení pouze strategicky nejdůležitějších problémů v zahraniční politice (Kissinger 2014: 278, Zakaria 2008: 235-238). 2. nutnost multilaterální spolupráce, fungování v souladu s multilaterálními pravidly, mezinárodním právem, nikoliv řízení se unilaterálními národními zájmy. Měli by ctít rozhodnutí a závěry vycházející ze zasedání mezinárodních organizací, které navíc v rámci šíření demokratických principů ve světě USA sami iniciovali (Kissinger 2014: 372, Zakaria 2008 238-41). 3. legitimita jednání. To znamená získat schválení svých plánovaných unilaterálních kroků či unilaterálně iniciovaných kroků multilaterálními organizacemi. (Kissinger 2014: 365, Zakaria 2008 247-50).

V dalších doporučeních se Zakaria a Kissinger liší. Zakaria dále doporučuje USA: volit Bismarckův model zahraniční politiky. Amerika by měla v pozitivním slova smyslu využít své pozice země se silnými vztahy vůči ostatním státům (zde nepochybně existují až na jisté citlivé výjimky, např. Rusko a Čína) a v rámci šíření mírového procesu a stabilního světa se zasadit o konzistentní zlepšování vztahů mezi všemi státy. Dále, ve světě globální ekonomiky a multilaterálních jednání by Amerika měla jít cestou multilateralismu à la carte,

tj. mezinárodní konflikt by měly být projednávány konkrétními multilaterálními organizacemi v návaznosti na tom, jaké problematice se ta či ona mezinárodní organizace věnuje, na které téma v mezinárodních vztazích se ta či ona multilaterální organizace specializuje. Přístupem k řešení problémů a výzev na poli mezinárodních vztahů by pro USA měla být „soft power“ raději než „hard power“, tedy získávání mezinárodní podpory, a ne zneprátení si svých spojenců vojenskými intervencemi. (Zakaria 2008: 241-247).

Kissinger je ve svých dalších doporučeních administrativám USA komplexnější. Dle Kissingera si administrativy USA musí zodpovědět na následující otázky: Čemu se snažíme zabránit bez ohledu na to jak se to stane, a pokud to bude nutné, bez multilaterální podpory? Takto dojde k nadefinování minimálních cílů národní strategie. Čeho se snažíme dosáhnout a čemu předejít, pokud podporování aliancí? Takto dojde k nadefinování vnějších limitů strategických cílů země globálně. Do čeho bychom se neměli zapojit, i když nás o to žádají multilaterální skupiny či aliance? Tímto si nadefinujeme omezující podmínky americké účasti ve světovém řádu. A v neposlední řadě jaká je povaha hodnot, které chceme šířit? (Kissinger 2014: 372).

Před čím oba autoři USA varují a v čem vidí sílu USA? Zakaria varuje před arogantní a imperiální politikou a politikou okupace, před unilaterálními kroky americké zahraniční politiky. Právě v multilaterálním přístupu USA a konzistentní snaze iniciovat a posilovat lepší multilaterální vztahy vidí Zakaria sílu Ameriky. Ideálním scénářem dle Kissingera všeobecně řečeno jsou státy, které hájí důstojnost jednotlivce, participativní vlády a mezinárodní spolupráce v souladu s dohodnutými pravidly.

Co do kontextu reálné zahraniční politiky USA, Zakaria i Kissinger otevřeně kritizují W. Bushe v souvislosti s invazí do Iráku. Zakaria mu vytýká fakt, že ignoroval nepodporu mezinárodní komunity OSN, ale celkově Powellovu¹⁶ doktrínu; Kissinger varuje před nepochopením regionu G. W. Bushem a jeho administrativou. Co se týká zahraniční politiky Trumpa, Zakaria označuje Trumpovu zahraniční politiku jako nacionalistickou, egocentrickou s nezájmem o zbytek světa, populistickou a protekcionistickou. (Zakaria 2019: nečís.). Kissinger je ve své kritice Trumpa zdrženlivější. Snad proto, že se angažuje v poradenství Trumpovi v otázkách zahraniční politiky USA. Zda se Trump Kissingerovými radami řídí či nikoliv, je však otázkou. Realita napovídá spíše tomu, že Trump se radami

¹⁶ Generál Colin Powell (1937-) sloužil jako národní bezpečnostní poradce (1987-9), angažoval se v invazi na Panamu (1989) a ve Válce v Zálivu (v Perském zálivu proti Iráku, 1990-1991), a byl americkým ministrem zahraničních věcí v letech 2001-2005.

zkušeného a uznávaného diplomata Kissingera neřídí. Dá se předpokládat, že svou kritiku by Kissinger publikoval až po skončení prezidentského období Trumpa. Lze pouze spekulovat, zda se toho ve svém pokročilém věku dožije. V každém případě, pokud síla USA spočívá na mezinárodní spolupráci a multilaterálním přístupu, pak ji za Trumpovy administrativy jistě ztrácí. („America First“). Příkladem Trumpovy unilaterální diplomacie je odstoupení od Pařížské dohody (rámcové úmluvy OSN) o změně klimatu a omezení skleníkových plynů (podepsaná prezidentem Obamou), od obchodní dohody o Transpacifickém partnerství, vystoupení z UNESCO, z Rady OSN pro lidská práva, vedení „obchodních válek“ s Čínou, uvalení sankcí na Írán, Venezuelu, Severní Koreu. Pokud Trump zvítězí v příštích prezidentských volbách a bude pokračovat ve své politice izolacionismu a unilaterální diplomacii, bezpochyby to bude mít dopad na mezinárodní systém a světový řád.

Není to ovšem pouze administrativa W. Bushe a Trumpa, která volila unilaterální kroky, které se neshledaly s podporou multilaterální komunity. Unilaterální řešení konfliktu s porušením mezinárodního práva – Charty OSN nastalo za administrativy G. H. W. Bushe při invazi na Panamu (Quigley 1990: 276-315). H.W. Bush jako důvody pro vojenskou invazi, kterou nařídil, uvedl ochranu životů Američanů žijících v Panamě, obranu demokracie v Panamě, boj proti obchodování s drogami, ochranu dohody o panamském průplavu¹⁷, která je porušována generálem Noriegu, a mnoho neúspěšných diplomatických pokusů vyřešit konflikt mírovými jednáními s diktátorem, který v zemi uchvátil moc. (Bush 1989: nečísł., OSN 1989, Glass 2018: nečísł.). Panama obvinila USA z narušování suverenity, politické nezávislosti, ekonomické bezpečnosti a územní celistvosti, což je v rozporu s Chartou Organizace spojených národů¹⁸ a zásad mezinárodního práva. Rada bezpečnosti OSN na základě hlasování dospěla k závěru, že intervencí došlo k porušení mezinárodního práva. (Quigley 1990: 314-315).

Zatímco USA byly iniciátorem založení několika multilaterálních organizací, včetně

¹⁷ Dohoda o panamském průplavu byla podepsána prezidentem Jimmy Carterem 7.9.1977 a vzešla v platnost 1.10. 1979. Uznala Panamu jako teritoriálního suveréna, ale dala USA dočasné právo administrovat průplav. Administrátorem průplavu měl být od 1.1.1990 namísto Američana státní příslušník Panamy. Ministerstvo zahraničních věcí USA prohlásilo v srpnu 1989 po verbálním napadení svého vojenského personálu, že nepřijme kandidáta na administrátora průplavu jmenovaného panamskou vládou. <https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1561&context=yjil>

¹⁸ Článek 2.4 Charty OSN: „Všichni členové se ve svých mezinárodních vztazích zdrží hrozby nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti jakéhokoli státu nebo jakýmkoli jiným způsobem, který není v souladu s cíli Organizace spojených národů.“ <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/>

Společnosti národů (1919) a OSN (1945), současná administrativa USA namísto multilaterálního řešení problémů či vyvíjení úsilí reformovat multilaterální instituce za účelem efektivnějšího fungování, volí unilaterální kroky reflektující národní zájmy bez ohledu na mezinárodní společenství.

1.4. Americký excepcionalismus

Oba autoři neopomínají zmínit minulé zásluhy USA s přesahem do současnosti; post-válečné šíření demokratických principů, pomoc devastovaným evropským ekonomikám (Marshallův plán), založení NATO, příprava koncepce volného obchodu (Zakaria 2008: 45, Kissinger 2014: 277).

Ovšem na rozdíl od Zakarii, v jehož pojetí je americký excepcionalismus vědomím nadřazenosti, Kissingerova definice amerického excepcionalismu odpovídá konceptu amerického excepcionalismu jakožto formy seberealizace, prosazování amerických liberálních hodnot a politiky vůdcovství. Dle Kissingera byl americký excepcionalismus byl hlavní hnací silou v dobrém slova smyslu, napomohl novému mezinárodnímu řádu. (Kissinger 2014: 286).

Zakaria varuje před konkrétními americkými aspekty mezinárodních vztahů, přičemž otevřeně kritizuje vládu George Bushe mladšího a Donalda Trumpa. Hovoří o dopadech americké nadřazenosti, i amerického imperialismu, a tím je protiamerickým myšlení, které mělo další závažné dopady (v empirickém kontextu mezinárodních vztahů např. útok na World Trade Center). Zakaria říká, že nadřazený styl komunikace USA vůči zbytku světa je znám i mezi samotnými diplomaty a vysokými vládními činiteli jiných zemí.

Trumpův americký excepcionalismus v pojetí Zakarii zahrnuje verbální podporu vyslyšacích metod jako je waterboarding. V rozhovoru pro ABC v 2017 argumentuje tím, že podporuje waterboarding, protože „oheň je třeba vymýtit ohněm“ („We have to fight fire with fire“) v zájmu národní bezpečnosti. (BBC 2017: nečisl. cit. ABC 2017: nečisl.). V praxi je Trump opatrnější a jeho exekutivní příkaz o právním věznění teroristů v zájmu ochrany Ameriky („*Presidential Executive Order on Protecting America Through Lawful Detention of Terrorists*“) nezmiňuje konkrétní povolené autorizované metody. Tyto detaily jsou zjevně obsahem tajných dokumentů (tzv. „classified“). Terorista je definován v tomto textu jako „*určitá osoba zajatá v souvislosti s ozbrojeným konfliktem*“ či jednotlivci představující

„závažné hrozby pro bezpečnost Spojených států.¹⁹ Informační list k tomuto exekutivnímu příkazu uvádí, že zadržovací operace na americké námořní základně Guantánamo jsou „legální, bezpečné, humánní a prováděné v souladu se Spojenými státy a mezinárodním právem.“²⁰

Naopak Trumpův předchůdce Barack Obama svým exekutivním příkazem číslo 13491 potvrdil, že zakazuje mučící praktiky, které byly autorizovány za administrativy prezidenta W. Bushe, tedy včetně waterboardingu, a povoluje pouze vyslyšací praktiky, které jsou v souladu s mezinárodním právem, konkrétně Ženevskými úmluvami, tedy ty, které jsou lidské a v souladu s lidskými právy.

Na téma reálného šíření nedemokratických principů a praktikování amerického excepcionalismu alias superiority tak, jak o tom hovoří Zakaria, tedy opak excepcionalismu tradičního a Kissingerovského, bych ráda zmínila vojenské vězení Guantánamo, které bylo zřízeno pro boj USA proti terorismu v roce 2002, a Abú Ghrajb, kde během války v Iráku v roce 2003 začalo docházet k sérii mučení vězňů v rámci výslechů. Guantánamo a Abú Ghrajb a principy zde uplatňované americkou vládou, především za administrativy W. Bushe, jsou příkladem naprostého opaku šíření demokratických principů, a co hůře, naprostým porušováním lidských práv a Ženevských konvencí²¹.

Výslechy autorizované za Bushovy administrativy jdou ruku v ruce s mučícími praktikami. Navíc zadržení jsou drženi bez soudu a jakéhokoliv přístupu k právníkům, je jim odepřeno habeas corpus. Odtajněný dokument podepsaný ředitelem CIA Georgem Tenetem 28. ledna 2003 (dostupný na oficiálních webových stránkách CIA) uvádí mezi povolenými výslechovými metodami vedle tzv. standardních metod (izolace, spánková deprivace ne delší než 72 hodin, hraní hlasité hudby ne déle než 72 hodin, snížení přísunu kalorií, poskytnutí dětských plen zajatcům na dobu ne delší než 72 hodin) „zvýšené metody“ („*Enhanced Techniques*“), tedy metody, které „zahrnují fyzický nebo psychologický tlak...“ , tj. ...“*walling, držení obličeje, facka do obličeje, břišní facka, stísněné uvěznění, ... stresové polohy, deprivace spánku delší než 72 hodin, ...waterboarding...*“ Central Intelligence

¹⁹ Celé znění Trumpova exekutivního příkazu autorizujícího držení teroristů v zájmu ochrany země dost. z <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-executive-order-protecting-america-lawful-detention-terrorists/>

²⁰ Ibid.

²¹ Třetí Ženevská úmluva, Úmluva o zacházení s válečnými zajatci (1929), vyžaduje, aby bojovníci zacházeli s válečnými zajatci lidsky, poskytovali o nich informace a umožňovali oficiální návštěvy vězeňských táborů zástupci neutrálních států. <https://www.britannica.com/event/Geneva-Conventions>

Agency (CIA) je orgánem přímo podřízeným prezidentovi Spojených států, a je to jediné prezident, kdo může podle zákona (National Security Act z roku 1947) zmocnit CIA vést tajnou akci (Amnesty International, 2011: 5). „Proti-rezistenční metody v Boji proti Terorismu“ dále ve svém memorandu 16. dubna 2003 autorizoval Ministr obrany Donald Rumsfeld.

Ženevské konvence, jejichž signatářem jsou Spojené státy od konce 2. světové války, inter alia říkají: *„S válečnými zajatci se musí za všech okolností zacházet lidsky. Jakýkoli protiprávní čin opomenutí, ze strany zadržující moci, způsobující smrt nebo vážně ohrožující zdraví válečného zajatce v jeho vazbě je zakázáno, a bude považováno za závažné porušení této úmluvy... Váleční zajatci musí být za všech okolností chráněni, především před násilím, zavražďováním a urážkami...“* *„Váleční zajatci nesmí být vystaveni žádnému fyzickému ani mentálnímu mučení ani žádné jiné formě donucování, za účelem získání informací jakéhokoliv druhu. Váleční zajatci, kteří odmítnou odpovědět, nesmí být ohrožováni, uráženi nebo vystaveni nepříjemnému či nevýhodnému zacházení jakéhokoli druhu.“* New York Times roky přinášely svědectví z Guantánama a Abú Ghrajb o praktikách aplikovaných na zajatcích v těchto věznicích. Na situaci s alarmem upozorňovaly též organizace zabývající se lidskými právy. Jak je tedy možné, že USA se dopustily porušení Ženevských dohod, když se je zavázaly dodržovat? Zlomem pro zahraniční politiku USA se stal 9/11, tedy teroristický útok na Twin Towers v New Yorku dne 11. září 2001. W. Bush vyhlásil válku proti teroru (známý je jeho citát „Jste buď s námi, nebo proti nám.“) a hlavním aspektem zahraniční politiky USA se stala bezpečnost státu. Hovoříce o Guantánamu a Abú Ghrajb, V únoru 2003 W. Bush vyhlásil zahájení Národní strategie pro boj s terorismem s cílem „vyhrát válku proti globálnímu teroru.“ Ve svém memu z 9. ledna 2002 adresovanému Ministerstvu obrany právní poradci z Ministerstva spravedlnosti Yoo a Delahunty komunikují svůj závěr, že Ženevské dohody nechrání členy organizace Al-Káida ani Talibanu, neboť „nestátní aktér nemůže být součástí mezinárodních dohod upravujících válku“. Ve svém memu z 25. ledna 2002 adresovaném prezidentu W. Bushovi, právník Bílého domu Alberto R. González komunikuje svá doporučení prezidentovi, a píše, že souhlasí s předchozí zprávou. Dodává, že bojovníci Al Káida a Tálíbanu nejsou váleční zajatci, válka proti terorismu není tradiční válkou, zde je třeba v zájmu prevence dalších útoků získat od zadržených bojovníků informace, přičemž v kontextu tohoto nového typu války jsou Ženevské dohody s jejich přísnými pravidly tedy zastaralé. Bushovi nedoporučuje řídit se požadavkem ministra zahraničních věcí celou věc znovu zvážit /pozn. Ministrem

zahraničních věcí byl 2001-2005 Colin Powell, následován Condoleezou Rice 2005-2009/. Ovšem dalším problémem, který sám W. Bush uznal v jednom ve svých projevu byl fakt, že věznění byli nepřátelskými bojovníky ve válce proti teroru. Jinými slovy proti vězněným mnohdy neexistovaly věcné důkazy.

Jakýmsi průlomovým v této problematice je minimálně soudní rozhodnutí v právní kauze Boumediene v. Bush z roku 2008, kdy soud rozhodl podle názoru soudce Anthony Kennedyho, že zadržení vězni měli ústavní právo získat habeas corpus, tedy právo soudního jednání na téma, zda byli věznění právem. „Americký nejvyšší soud dne 12. června 2008 rozhodl, že zákon o vojenských komisích (pozn. Military Commissions Act, MCA) z roku 2006, který zakazoval cizím státním příslušníkům Spojených států amerických jakožto „nepřátelských bojovníků“ zpochybňovat své zadržení u federálních soudů USA, byl protiústavním pozastavením spisu habeas corpus zaručeném v americké ústavě.“

Bavíme-li se o USA jakožto o zemi, která chce být lídrem světového řádu, je třeba o této problematice nejen hovořit, ale především ji řešit a vyřešit, tuto kapitolu uzavřít. To lze dle mého soudu pouze tak, že by mezinárodní tribunál předvedl před soud ty, kteří autorizovali tyto nedemokratické principy, tedy primárně W. Bush a Donald Rumsfeld a někteří další, kteří byli v administrativě USA přímo zodpovědní za vydání náležitých příkazů.

1.5. Mezinárodní odpovědnost globálního vůdce

Ve světovém řádu založeném na právu a pravidlech by země měly být zodpovědnými hráči v mezinárodních vztazích a přispívat do mezinárodní komunity. Otázkou dle Kissingera zůstává, jaká je definice přispění do mezinárodní komunity. (Kissinger 2014: 2). Já jsem přesvědčená, že země by měly usilovat o efektivní multilateralismus, především efektivnější fungování mezinárodních organizací, a globální vůdce by měl jít příkladem, měl by vést úsilí o efektivní multilaterální řešení válečných konfliktů. V případě Rady bezpečnosti OSN je bezpochyby nutná reforma.

USA jistě v minulosti šířily ve světě demokratické principy, avšak tato doba je pryč. S Trumpovou administrativou Amerika dle Zakarii v tomto ohledu ztratila své prvenství. Podíváme-li se zblízka na vnitřní fungování země v současné době, slovy profesora Philipa Kotlera, USA se potýká se zastaralou demokracií, která tím, že neprodělala aktualizaci, ztratila svůj demokratický charakter. Nezaznamenala jsem, že by tuto situaci uznala

otevřeně některá z amerických administrativ. Věrně vnitřní situaci země popisuje a analyzuje tento profesor mezinárodního marketingu ve své knize *Demokracie na ústupu* („Democracy in Decline“). Kotler upozorňuje na chyby v demokratickém systému USA a navrhuje svá řešení. Kotler říká, že zatímco společnost prošla proměnou, u demokratických principů k aktualizaci nedošlo. Jako jednu ze závažných chyb v současné americké demokracii²² vidí rostoucí roli peněz v politice a systém financování kampaní. Ten podporuje plutokracii a korupci, ale ve finále má též dopad na volební výsledky. Kotler apeluje na větší transparentnost financí plynoucí do volebních kampaní, a odstranění černých peněz z politiky, regulaci vlivu lobbyistů. Navrhuje kongresovou reformu týkající se změny systému financování kampaní. Kotler inter alia odsuzuje již zmíněný americký excepcionalismus a prioritu USA projektovat svou moc do zahraničí. Apeluje, aby americká vláda soustředila svou pozornost namísto toho na zlepšení své společnosti uvnitř. Snížení nákladů na vzdělání, odstranění sociální a ekonomické nerovnosti v zemi, atd.

Pokud uvnitř země fungují nedemokratické principy, těžko může být USA leaderem, které káže šíření nedemokratických principů. Kázala by tak vodu a sama pila víno.

Současnému světu díky aktuální administrativě USA globální leadership s mezinárodní odpovědností chybí.

2. Problematika Blízkého východu

2.1. Blízký východ a islámský systém

2.1.1. Problematické aspekty na Blízkém východě či pocházející z regionu Blízkého východu stručně

Problematiku Blízkého východu ve svém textu daleko hlouběji rozebírá Kissinger, a jeho vhléd je na daleko vyšší úrovni než Zakariův. Zatímco Zakaria pouze vyjmenovává přední mezníky a témata, jako 9/11, Irán a nukleární kapacita/hrozba, války v Afghánistánu a Iráku, Izrael-Palestina konflikt, radikální islamismus, Sunnitě versus Šíité, a pouze okrajově se zabývá radikálním islamismem a zahraniční politikou George W. Bushe a válkami v Iráku a

²² Demokracie z řeckého demos – lid, a krates – vláda. Demokracie je tedy politický systém, kde původem vládnoucí moci je lid a vláda by měla sloužit ve prospěch lidu.

Afghánistánu, Henry Kissinger provádí čtenáře a zájemce o otázky tohoto regionu v daleko větších detailech. Nejprve načrtne historické milníky a na historickém vývoji ilustruje islámské smýšlení, tendence o expanzi islámu, sen o celosvětovém řádu, šíření džihádu, problematiku koexistence muslimských a nemuslimských politických entit, konflikt sunité šiité (dvě hlavní odnože islámu), radikální islamismus, a problematiku míru. Věnuje se Iránu a šíření nukleárních zbraní, válce v Afghánistánu a Iráku. Kategoricky lze problematiku Středního východu rozdělit na dva hlavní aspekty: náboženský a geopolitický. Sunnitský blok tvořený Saúdskou Arábií, státy Perského zálivu, do určité míry Egyptem a Tureckem *“stojí proti bloku vedenému šiitským Íránem, který zaštiťuje vládu Bašára al-Asada nad částí Sýrie, vládu Núrího al-Málíkiho ve středním a jižním Iráku, Hizballáh v Libanonu a Hamás v pásmu Gazy. Sunnitský blok podporuje syrská povstání proti Asadovi a irácká proti Málíkímu, zatímco Írán usiluje o dominanci v regionu využitím mimostátních aktérů, kteří jsou s Teheránem spjati ideologicky a mají podkopat vnitřní legitimitu jeho regionálních rivalů.“* (Kissinger, 2016: 256-7)

2.1.2. Islámský systém versus západní systém

Kissinger ve své knize bravurně a věcně popisuje islámský systém smýšlení, který je opakem ke státnímu vestfálskému systému. Pro islámský systém je legitimní a hlavní identita náboženské a politické moci související s islámem. Zde lze vzpomenout na Huntingtona a jeho dílo *Clash of Civilizations*, ve kterém Huntington staví kulturu a náboženství, tzv. civilizace, nad stát. Jinými slovy říká, že to není stát, který určuje další směřování, nýbrž civilizace. V případě islámské civilizace je jeho teze totožná s Kissingerovým islámským systémem, či řádem, chcete-li. Kissinger připomíná, že *„území za hranicemi chalífátu²³ představovaly dár al-harb čili oblast války a bylo posláním islámu začlenit tyto regiony do vlastního světového pořádku, a nastolit tak všeobecný mír“* (Kissinger, 2016: 184), a *„každý národ, na který muslimové při svém postupu natrefili, byl postaven před shodnou volbu: buď přejdou na novou víru, nebo přijmou postavení protektorátu, anebo budou podmaněni.“* (Kissinger, 2016: 183). Konečným cílem bylo tedy obsáhnout celý svět a ideálně vytvořit islámské impérium. (ibid: 184-5). A toho šlo dosáhnout strategicky šířením džihádu, tedy muslimské náboženské víry islámu, několika způsoby: bojem, duchovním snažením, či skutky oslavujícími muslimské náboženské principy. (ibid: 185-6). Kritická je odlišná optika

²³ Vláda hlavy muslimské obce na území ovládaném muslimy

sunnitů a šiitů, kteří mezi sebou v historii poprvé otevřeně bojovali na téma nástupnictví po Mohamedově²⁴ smrti. Zatímco šiité věřili v nástupnictví vůdce pocházejícího z Mohamedovy pokrevní rodiny, sunnité zvolili po smrti Mohameda jeho tchána Abú Bakra. Sunnité věří v zachování tradic a návaznosti Mohameda (Kissinger, 2016: 190-1), šiité vyznávají jakýsi duchovní úkol islámské společnosti. (ibid: 190-2). Navzdory odlišnému přístupu sunnitů a šiitů k uspořádání světa v éře po skončení Studené války bylo pro obě větve islámu příznačné odhodlání změnit stávající regionální pořádek v nově ustanovený řád s nábožensky inspirovaným systémem vlády (ibid: 210-211). Klíčovým textem moderního islamismu, soudobého islámského fundamentalismu, jenž je inspirací pro stoupence radikálního islámu, je kniha „*Milníky na cestě*“ od náboženského učence a ideologa Muslimského bratrstva Sajjida Qutba. Qutb hovoří o svrnutí nadvlády jiných lidí, jiného náboženského smýšlení, a nahrazení je realizací Koránu, ve finální fázi globálně. (Kissinger, 2016: 215). Radikální islamistická Al-Káida je de facto anti-šíitská skupina, která prosazuje čisté sunnitský pohled na svět, přičemž na šiity obdobně jako Američany pohlíží jako na nebezpečné nepřátele. (Zakaria, 2008: 11-12). Radikální islamistické skupiny všeobecně řečeno disponují značnou vojenskou a politickou mocí a hlásají šíření džihádu jako náboženskou povinnost, přičemž cílem je skoncovat se „sionistickou okupací. (Hamás, Hizballáh) (Kissinger, 2016: 232-3).

2.1.3. Bushova zahraniční politika po 9/11, války v Afghánistánu a Iráku

Po teroristickém útoku 11. září 2001 W. Bush vyhlásil „válku proti teroru“, přičemž války v Afghánistánu a Iráku byly jedním z kroků iniciovaných ve jménu této války s terorismem W. Bushovou administrativou. Jak Kissinger, tak Zakaria, spolu s mnoha dalšími experty a akademiky, tyto vojenské zásahy otevřeně odsuzují, přičemž na mušku si berou zejména válku v Iráku. Na rozdíl od války v Afghánistánu, kde Bushova rétorika zapracovala, válka v Iráku, již postrádala podporu většiny mezinárodní komunity, byla unilaterálním krokem USA. Zakaria kritizuje americký unilateralismus a nedodržování multilaterálních dohod za Bushovy a Trumpovy administrativy. (Zakaria, 2019: nečísl.). Bere si na mušku zahraniční politiku W. Bushe, která podtrhla morální a politickou autoritu Spojených států. (ibid.). Kissinger vidí svržení irácké diktatury Saddáma Husajna spíše jako spouštěč pomsty než-li

²⁴ Celým jménem Muhamad ibn Abdilláh ibn Abdilmuttalib (íé571 n.l.-632 n.l.) byl politický a náboženský vůdce a poslední prorok islámu po Abrahámovi, Mojžíšovi a Ježíšovi.

prvek nastolení demokracie. (Kissinger, 2016: 254). Zakaria upozorňuje, že šíření liberální demokracie je více o liberálním přístupu a méně o hegemonismu, avšak Washington následoval pouze své zájmy a zneprátelil si spojence. (Zakaria, 2019: nečísł.). Obdobně Kissinger poukazuje na nelegitimní šíření liberální demokracie americkou vojenskou okupací ve státě, který má svá specifika pramenící z historie, přičemž a priori chyběla znalost problematiky státu a/nebo absentovala analýza „základních faktorů včetně kulturní a geopolitické konfigurace ostatních regionů a ... protivníků, kteří bojují proti americkým zájmům a hodnotám.“ (Kissinger, 2016: 589-90).

Zakaria ale neupírá Bushovi zásluhu za odstranění infrastruktury Al-Káida v Afghánistánu a jiných zemích Středního východu (Zakaria, 2008: 253). Kissinger nijak svržení lídra Al-Káidy Saddáma Husajna neglorifikuje. Naopak poukazuje na nekompetentnost amerického vedení v následných krocích dosazení pluralistické demokracie v Iráku, které ignorovaly již zmíněná kulturní a geopolitická specifika země. (Kissinger, 2016: 589-90). „Štíté, nadlouho zbavení politického vlivu a zocelení desítkami let Husajnova útisku, chápali demokracii jako potvrzení své početní převahy. Sunnité považovali demokracii za zahraniční represivní spiknutí, a většina sunnitů proto volby v roce 2004, jež měly vytyčit poválečný ústavní pořádek, bojkotovala.“ (ibid: 590)

Zatímco Kissinger vyzývá americkou vládu k poučení se chyb z válek v Afghánistánu a Iráku (Kissinger, 2016: 595), Zakaria doporučuje americké vládě legitimitu zahraniční politiky všeobecně řečeno. (Zakaria, 2008: 248-9). Oba pánové zdůrazňují nutnost multilaterálního přístupu k řešení nadnárodních krizí, konfliktů a válek. (Kissinger, 2016: 592-3, Zakaria, 2008: 238-9).

2.1.4. Irán a jaderné zbrojení

“Problematika míru na Středním východě se v posledních letech soustředila na vysoce technickou otázku nukleárních zbraní v Iránu. Vzniku tohoto arzenálu je nutno zabránit a neexistuje způsob, jak tento úkol obejít.” (Kissinger, 2016: 305) Toto téma přirozeně zmiňují oba pánové, Kissinger i Zakaria, jako kritické. Pakliže se soustředíme na region Středního východu, jadernou velmocí je zde bezpochyby. Zakaria poukazuje na optiku Iránu, který je obklopen dalšími jadernými velmocemi (Rusko, Čína, Indie, Pákistán, Izrael), americký prezident označil režim v Teheránu opakovaně za nelegitimní, a nedaleko od Iránu se nacházejí americké vojenské jednotky (Afghánistán, Irák). Je tedy logické pro Irán zbrojit.

(Zakaria, 2008: 235). Zakaria při té příležitosti vzpomíná na konflikt Bushe v rozhodnutí mezi svržením režimu v Iránu či změnu politiky (tedy denuklearizaci), a Zakaria říká, Amerika nemůže mít všechno, musí se rozhodnout, jaké jsou priority její zahraniční politiky. (Zakaria, 2008: 235). A doporučuje americké administrativě požádat o pomoc Rusko při řešení zbrojení v Iránu. (Zakaria, 2008: 236). Kissinger upozorňuje na úspěch z roku 2013, kdy v rámci diplomatického jednání s Iránem došlo o dočasné přerušení zbrojení výměnou za pozastavení některých mezinárodních sankcí. (Kissinger, 2016: 295).

Za Trumpovy administrativy došlo k několika razantním krokům ze strany USA. USA odstoupily od multilaterální jaderné dohody (2018), znovu uvalily na Irán sankce (2018), a v leteckém útoku na Bagdád zabili předního iránského generála Sulejmáního, čímž se bilaterální tenze přesunuly v konflikt. (Congressional Research Service, 2020: 2) Bohužel odvěta Iránu USA s sebou nesla závažný lidský faktor, kdy Irán neuzavřel komerční letecký prostor a omylem sestřelil komerční letadlo s pasažéry z Iránu cestující do destinace Kanada. Zatímco touto chybou z iránské strany otevřený konflikt Irán-USA zatím nepropukl, s tímto scénářem se počítá. (ibid). Trump usiluje o změnu jaderné smlouvy a je otevřen rozhovorům s prezidentem Rúháním, avšak zatím nejsou známé žádné zprávy o realizaci těchto bilaterálních rozhovorů. (ibid.)

3. Čína a čínská civilizace

3.1 Čína ve světovém řádu: konfrontace či partnerství?

Vyzývatelem je někdo, kdo vyzývá na souboj, k boji či k soutěžení.²⁵ Konkurent je rival, nebo-li ten, kdo soutěží.²⁶ Konfrontace pak konflikt, střet sil či idejí.²⁷

Zatímco Zakaria nazývá Čínu vyzývatelem, Kissinger vnímá vztah USA-Čína jako konfrontační, který by se však v zájmu světového řádu měl ideálně přesunout do pozice partnerství. (Zakaria 2008: 87, Kissinger 2014: 229).

Kissinger a Zakaria se shodují, že Čína představuje civilizaci naprosto odlišnou od západní, tedy slovy Huntingtona civilizaci čínskou, i když střet obou civilizací více pojmenovává jen Kissinger. Zakaria se ve svém textu věnuje převážně ekonomickému aspektu Číny.

²⁵ Sloveso vyzvat dle slovníku Merriam-Webster <https://www.merriam-webster.com/dictionary/challenge>

²⁶ Vyzývateľ dle slovníku Merriam-Webster <https://www.merriam-webster.com/dictionary/competitor>

²⁷ Konfrontace ibid. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/confrontation>

Čínu pojmenovává Zakaria jako vyzývatel především z důvodu velikosti čínského teritoria a počtu obyvatel (v tomto ohledu převyšuje USA). Zmiňuje růst ekonomiky a odlišnou politickou ideologii země (komunismus versus liberální demokracie), odlišnou ekonomiku volného trhu, Pekingský konsensus²⁸ versus Washingtonský konsensus²⁹ (Zakaria 2008: 87-9, 91). V tom se neliší od Kissingera, ale zásadní rozdíl v pojetí regionu u Zakarii a Kissingera je ten, že Zakaria pouze pojmenovává aspekty země s jistým popisem historie dynastií v zemi, Kissinger však nabízí pochopení čínské civilizace skrze historii a kulturu. Co se týká vstupu Číny do světového řádu, Zakaria je přesvědčen, že zde jde o vzájemný vliv. Tedy Čína ekonomicky a politicky tvaruje světový řád, do kterého vstupuje, a vice versa. Kissinger situaci vidí jinak. Vytyká západním zemím superioritu západní civilizace nad čínskou, a snahu začlenit ji do západního systému navzdory vysoké kulturní odlišnosti. Objasňuje, že toto je v Číně vnímáno jako neuznání, a tedy urážka. (ibid.). Zároveň je po Číně požadováno, aby se přizpůsobila pravidlům, na jejichž utváření se v mezinárodním systému nepodílela. jako snahu západní civilizace civilizaci čínskou do svého systému začlenit nehledě na naprostou odlišnost. (Zakaria 2008: 88, Kissinger 2014: 216). Čína pouze prahne po uznání respektu Spojenými státy americkými, nikoliv po přeměně politického systému v okolním světě. (Kissinger 2014 216). Jakkoliv, Čína předpokládá, že mezinárodní řád se vyvine tak, že bude začleněna do dalšího utváření mezinárodních pravidel, případně též revize stávajících. (Kissinger 2014: 225)

Co se týká prvenství ve světovém řádu a podoby světového řádu, pohled Zakarii a Kissingera je opět odlišný. Zakaria je přesvědčen, že navzdory svému prvenství co do velikosti země, nejrychleji rostoucí ekonomice, největší výrobě, Čína nemůže nahradit USA jako světovou velmoc, ale stala se jistě druhou nejdůležitější zemí na světě. (Zakaria 2008: 93). Kissinger je naopak přesvědčen, že prvenství ve světovém řádu již nemůže být zastáváno pouze jednou zemí, jak tomu bylo v období ihned po skončení Studené války. (Kissinger 232). Dle Zakarii

²⁸ Změna, novost a inovace jsou základními rysy Pekingského konsensu, nového čínského přístupu k mírovému a kvalitnímu růstu. Je dostatečně flexibilní, nevěří v jednotná řešení pro každou situaci. Je definován ochotou inovovat a experimentovat, živou obranou národních hranic a zájmů. Je to pragmatické a ideologické řešení současně, odraz starověké čínské filozofické perspektivy. Pekingský konsensus se týká jak sociálních změn, tak ekonomických změn. Jedná se o využití ekonomiky a správy věcí veřejných s cílem zlepšit společnost. <http://www.xuanju.org/uploadfile/200909/20090918021638239.pdf>

²⁹ Encyclopedia Britannica: Termín Washingtonský konsensus obvykle odkazuje na úroveň dohody mezi Mezinárodním měnovým fondem (MMF), Světovou bankou a ministerstvem financí USA o doporučeních hospodářské politiky. Jde o názor, obvykle označený jako neoliberální, že fungování volného trhu a snížení účasti státu byly pro hospodářský vývoj zásadní. <https://www.britannica.com/topic/Washington-consensus>
Intelligent Economist: Autorem termínu Washingtonský konsensus byl v roce 1989 britský ekonom jménem John Williamson. Účelem tohoto souboru hospodářských politik bylo pomoci rozvojovým zemím, které čelily hospodářské krizi. <https://www.intelligenteconomist.com/washington-consensus/>

bude mírový světový řád bude záviset na rovnováze mezi ekonomickou a technologickou spoluprací Číny s jinými státy (globální integrací) a vzdalováním se země zbytku světa, což vyplývá z čínského nacionalismu. (Zakaria 2008: 88, 122). /Pozn.: Nacionalismem Zakaria nazývá nepřátelský vztah Číny k Japonsku a Taiwanu.³⁰/ Dle Kissingera to bude právě vztah USA-Čína, který předurčí podobu mezinárodního řádu. Pro mezinárodní řád je důležitá rovnováha moci USA-Čína, přičemž tradiční koncept rovnováhy moci musí být doplněn dohodou o normách a posílením bilaterální spolupráce. (Kissinger 2014: 231). Kissinger nabádá k opatrnosti v nadefinování rovnováhy moci. Čistě vojenská definice rovnováhy moci vede ke konfrontaci, a čistě psychologický přístup ke strachu z hegemonie. Řád vždy vyžaduje rovnováhu zdrženlivosti, síly a legitimity. Moudrý státník musí najít rovnováhu v přístupu k rovnováze moci (Kissinger 2014: 233)

3.2. Konfucianismus, základní kámen čínské kultury

Zakaria se sice všeobecně shodne s Kissingerem na charakteristických rysech kultury země, což je konfucianismus, čínský důraz na tradici a rodinné hodnoty, (Zakaria 2008: 80, 84, Kissinger 2014: 218, 363), Kissinger však čtenářům zdůrazňuje důležitost kultury země, která v podstatné míře utváří zemi a její občany, včetně nejvyšších představitelů státu.

Kissinger nabádá, že hierarchie, struktura autorit (nikoliv suverénní rovnost) je Číně vlastní z historie, kdy byla organizujícím principem mezinárodních systémů v Asii. (Kissinger 2014: 179). Pocta byla vyznávána nižšími, podřadnými zeměmi vyšším, výše postaveným. (ibid.). Kissinger připomíná komplexní historickou cestu země, počínaje starověkou civilizací přes klasickou říši, od komunistické revoluce k velmocenskému postavení. (Kissinger 2014: 213). K upozorňuje na sino-centrický systém smýšlení vyplývající z vnímání statusu Číny nacházející se v centru světového řádu do raného 20. století a majíce suverénního vládce. Čína byla civilizovanou zemí světa, která ovlivňovala svět kolem. Světový řád reflektoval nikoliv rovnováhu mezi sebou soutěžícími suverénními státy, ale světovou hierarchii. (Kissinger 2014: 213). Zde vidím jakýsi kontrast k americko-centrickému systému, který se projevuje současným vzdělávacím systémem (s výjimkou absolventů tzv. Ivy League škol velké části obyvatel chybí základní geografické znalosti

³⁰ Politika jedné Číny, v originále One China Principle, říká, že existuje pouze jedna Čína na světě, a Taiwan je součástí Číny.

teritorií mimo USA), mediálním pokrytím událostí v zemi versus ve světě (za zmínku stojí vysílání CNN z roku 2013, ve kterém bývalý agent CIA spletl Čečensko s Českou republikou a „renomovaní“ reportéři CNN pouze naslouchali, aniž by tuto chybu napravili), americkou výjimečnost mnohdy zřejmou v komunikaci ad intepretace Zakarii (nikoliv Kissingera), tedy superiorní styl komunikace.

Je též potřeba říci, že konfucianismus je kontrastem k americkému individualismu, tolik přítomným v současné americké společnosti. Filozofie konfucianismu byla dílem politického filozofa Konfucia (cca. 551-479 př.n.l.), jenž věřil ve fundamentální podobnost všech jedinců. Konfucianismus klade důraz na lidské vztahy a hierarchii v lidských vztazích. V této hierarchii sociálních vztahů měla každá role jasně definovaná pravidla a úkony; reciprocita nebo vzájemná odpovědnost mezi podřízenými a nadřízenými byla základem konfuciánského pojetí lidských vztahů. (Columbia University 2020: nečisl.). Konfucianismus zahrnoval též vládnutí. Dobrá vláda přináší pořádek, mír a dobrou společnost. Mezi úspěchy dobrého vládce patří sociální stabilita, růst populace a schopnost vytvářet podmínky, které podporují blaho lidí, tedy ekonomická prosperita. (ibid.)

Za důležitou součást konfuciánské politické teorie považují řešení konfliktů skrze zprostředkování, spíše než použití pravidel, co je správné a co špatné, s cílem dosažení sociální harmonie. (ibid.)

3.3. Zahraniční politika a bilaterální vztahy USA-Čína

Zahraniční politika Číny je předurčena mírovým růstem, ale též politikou jedné Číny. (Zakaria 2008: 106, Kissinger 2014: 214-5). Dle Zakarii je primárně vedena obchodem. (Zakaria 2008: 116) Kissinger odkazuje na diplomacii v historii země, kdy diplomacie nebyla jakýmsi procesem domlouvání se mezi suverénními státy, nýbrž sérií ceremonií, ve kterých cizí společenství získali možnost potvrdit své místo v globální hierarchii.

Zakaria stejně jako Kissinger sice pojmenovává *soft power* jakožto důležitý koncept zahraniční politiky země ostatně vyplývající z filozofie mírového růstu, přičemž Zakaria uvádí teoretika a autora Josepha Nye, Kissinger však jde daleko více do hloubky. Soft power byla definována již za Dynastie Han jako politika “pěti návnad”, tedy strategie vítězství nikoliv vojenskou silou, nýbrž zahrnutím protihráčů materiálními statky a pořádáním velkolepých oslav, apod. (Zakaria 2008: 108, Kissinger 2014: 214-215).

Zakaria je za jedno s Kissingerem, že existuje diametrálně odlišný pohled na lidská práva

Čína vs. USA (Zakaria 2008: 84, Kissinger 2014: 229), a že pro Čínu je prioritní politika neintervence do záležitostí cizí země. (Zakaria 2008: 105, Kissinger 2014: 229). Dle Zakarii představuje téma lidských práv pro čínskou vládu primárně výzvu proto, že je součástí globální agendy. (Zakaria 2008: 86). Kissinger vysvětluje, že z čínské perspektivy je na mnoho amerických kroků nahlíženo jako na úmyslnou iniciativu zabránit růstu Číny, včetně americké propagace lidských práv, která je vnímána jako úsilí podlomit vnitřní politickou strukturu země. (Kissinger 2014: 229). Kissinger upozorňuje, že USA by v zájmu strategických priorit v zahraniční politice měly přehodnotit svůj pohled na lidská práva a poukazování na Čínu jakožto zemi, která je porušuje (Kissinger 2014: 230).

Co se týká konkrétních amerických administrativ a jejich úsilí nastolit strategické partnerství s Čínou, Kissinger v tomto ohledu vyzdvihuje snahu Baracka Obamu (prezidentské období 2009-2017) a George W. Bushe (prezidentem USA v 2001-2009) spolu s protějšky Si Ťin-pchingem (prezidentem 2013-2018) a Chu Ťin-tchao (prezident v letech 2003-2013) vytvořit strategické partnerství v Tichomořském regionu, což jak Kissinger říká, je „*způsob, jak zachovat rovnováhu sil při současném snížení vojenské hrozby.*“³¹ Bohužel zůstalo pouze u prohlášení a nedošlo k žádným krokům v odsouhlaseném směru. (Kissinger 2014: 232).

Podíváme-li se na kroky současné administrativy Donalda Trumpa (prezidentem 2017 – dosud, nadcházející prezidentské volby proběhnou 3. listopadu 2020) v bilaterálních vztazích USA-Čína, vztah USA-Čína je napjatý. Bílý dům ve své zprávě s názvem *Strategický přístup USA vůči Čínské lidové republice* (v originále „*United States Strategic Approach to the People’s Republic of China*“) odsuzuje snahu Pekingu pozměnit mezinárodní systém ve svůj prospěch, Čínskou lidovou republiku nazývá vyzývatelem, k němuž administrativa zaujala konkurenční postoj s cílem **chránit národní zájmy USA** na základě pilířů Národní bezpečnostní strategie (NSS) z roku 2017: 1. **ochraňovat americký lid a zemi**, 2. **propagovat americkou prosperitu**, 3. **zachovat mír prostřednictvím síly**, 4. **rozšířit americký vliv**. (The White House: 2020: 1). Kroky zahraniční politiky Trumpovy administrativy týkající se Číny zahrnují: Trump při své návštěvě Asie v listopadu 2017 prezentuje obchodní politiku USA „**America First**“³² (volně přeloženo jako Amerika

³¹ Kissinger, Henry. World Order. 2014. p. 231-2

³² „America First“ v Trumpově podání prioritně hájí zájmy amerického lidu a bezpečnost. Je to politika protekcionismu. Uznává ekonomickou bezpečnost jako národní bezpečnost. Usiluje o mír skrze sílu. <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-foreign-policy-puts-america-first/>

především). 1. března 2018 prezident oznamuje, že Spojené státy uvalí clo na ocel a hliník vyráběné v zahraničí, citujíc obavy z národní bezpečnosti. Administrativa následně uvalí tyto restriktce na Čínu. Čína odpovídá odvetným uvalením cla na americké výrobky, na což reaguje USA uvalením cel na další čínské zboží. Média i experti hovoří o obchodní válce mezi dvěma největšími světovými ekonomikami. Na summitu skupiny G20³³ v Buenos Aires začátkem prosince 2018 se Trump a čínský prezident dohodli na příměří a uzavření širší obchodní dohody (4. dubna 2018-1. prosince 2018). 19. června 2018 USA oznamuje své odstoupení od Rady OSN pro lidská práva. Jako jeden z důvodů uvádí porušování lidských práv některými členskými státy, včetně Číny. K obchodní dohodě mezi USA a Čínou nedojde a obchodní válka pokračuje v květnu 2019, kdy Spojené státy zvyšují cla na čínské zboží z 10 na 25 procent, což vede Čínu k odvetným opatřením. V následujících měsících také administrativa Trumpa zavádí nová omezení pro čínské telekomunikační firmy, označí Čínu za manipulátora měny a hrozí, že zastaví veškeré soukromé investice USA v Číně. (Council on Foreign Relations, 2020: nečísl.). Od března 2020 vzhledem k rozšíření epidemie zvané COVID-19, jehož původcem je Čína, rasovým nepokojům v USA plynoucích z policejní brutality vůči Afroameričanovi, který následkem policejního zásahu umírá, a ve světle nadcházejících prezidentských voleb (listopad 2020) Trumpova administrativa obrací svou pozornost k vnitřním záležitostem země.

3.4. Nová hedvábná stezka

Aktuálním nástrojem zahraniční politiky Číny je Nová hedvábná stezka (v angličtině „Belt Road Initiative“, zkratka BRI, také známá jako *One Belt One Road Initiative*), kterou čínská vláda charakterizuje jako *“komunikaci a spolupráci mezi Východem a Západem”*³⁴. Kissinger se ve svém projevu na akci *„Leaders Speak: Secretaries of State“* pořádané dne 5.12. 2016 v New Yorku vyjádřil k projektu tak, že to je *„důležitý koncept“*, kde *„spolupráce*

³³ Group 20 (G20) je mezinárodní orgán vytvořený v roce 1999, který poskytuje fórum pro strategickou hospodářskou komunikaci mezi průmyslovými a rozvojovými zeměmi. Skupina G20 vznikla jako reakce na hospodářskou krizi na konci 90. let; navázala na práci skupiny sedmi (G7; známé jako skupina osmi [G8] ve své politické inkarnaci) zahrnutím zemí, které dříve byly z globální diskuse vynechány. Její členství zahrnuje 19 zemí (Argentina, Austrálie, Brazílie, Kanada, Čína, Francie, Německo, Indie, Indonésie, Itálie, Japonsko, Mexiko, Rusko, Saúdská Arábie, Jižní Afrika, Jižní Korea, Turecko, Velká Británie a Spojené státy americké) a Evropská unie (EU). Země jsou zastoupeny ministry financí a guvernéry centrálních bank, zatímco EU je zastoupena Evropskou centrální bankou a rotujícím předsednictvím Rady. Účastní se také Světová banka a Mezinárodní měnový fond.

³⁴ Akční plán Nové hedvábné stezky byla vydán Národní komisí pro rozvoj a reformu, ministerstvem zahraničních věcí a ministerstvem obchodu Čínské lidové republiky se souhlasem Státní rady. http://english.www.gov.cn/archive/publications/2015/03/30/content_281475080249035.htm

je pravděpodobně možná“.³⁵ I Zakaria poukazuje na důležitost této čínské iniciativy a zvýšenou roli Číny na globální platformě. „*Iniciativa Nová hedvábná stezka, investice do infrastruktury v desítkách zemí, bude nakonec z hlediska inflace nejméně sedmkrát větší než Marshallův plán, ne-li daleko víc.*“³⁶

Autorem názvu projektu je prezident Si Ťin-pching, který čerpal inspiraci z konceptu Hedvábné stezky zřízené za dynastie Han. Hedvábná stezka po staletí spojovala Čínu se Středomořím. Nová hedvábná stezka zahrnuje transkontinentální cestu po zemi, která spojuje Čínu s jihovýchodní Asií, jižní Asií, střední Asií, Ruskem a Evropou, a námořní cestu, spojující čínské pobřežní oblasti s jihovýchodní a jižní Asií, jižním Pacifikem, Středním Východem a východní Afrikou, až do Evropy. Iniciativa si stanovuje za cíl pět hlavních priorit: koordinace politiky; propojení infrastruktury; neomezený obchod; finanční integrace; a spojování lidí. (EBRD: nedatováno, nečísl.)

Iniciativa je čínskými představiteli prezentována jako „*systematický projekt, který by měl být vytvořen společně prostřednictvím konzultací, aby byly splněny zájmy všech*“³⁷, jenž má za cíl posílit globální ekonomiku v duchu míru, vývoje, spolupráce a vzájemného prospěchu (The State Council 2015: nečísl.). Kritici však varují před čínskou „dluhopisovou diplomacií“ („debtbook policy“), která využívá strategicky dluhy k získání politického pákového efektu vůči ekonomicky zranitelným zemím, které si nemohou dovolit splatit ekonomickou půjčku. (Parker, Chevitz 2018: 1). Dokument publikovaný Harvardskou univerzitou, Belfer Centrem pro vědu a mezinárodní záležitosti, identifikuje 16 potenciálních cílů čínské diplomacie, přičemž za rizikové označuje Pákistán, Džibutsko, Myanmar a Srí Lanku, tedy země, které již postoupily klíčový přístav nebo vojenskou základnu Číně, stále hlouběji se ponořují do své dluhové pasti, a v nichž jsou ohroženy zájmy USA. Dokument dále upozorňuje na to, že kumulativní účinky dluhu vůči Číně v Kambodži, Laosu a na Filipínách může dát Číně právo proxy veto v ASEAN³⁸, čímž USA zbaví

³⁵ Přepis Kissingerova vyjádření k Nové hedvábné stezce na otázku spolupráce USA-Čína zde <https://larouchepac.com/20161207/henry-kissinger-reply-larouchepac-one-belt-one-road-basis-cooperation-between-china-and>

³⁶ Fareed Zakaria. Columns. A Cold War with China Is Won at Home. Washington Post. October 11, 2018. <https://fareedzakaria.com/columns/2018/10/12/34hgcr25t74sqfhwqkr10bfh4d6w4w>

³⁷ Akční plán Nové hedvábné stezky. Státní rada. Čínská lidová republika. http://english.www.gov.cn/archive/publications/2015/03/30/content_281475080249035.htm

³⁸ ASEAN je sdružení národů jihovýchodní Asie (Association of SouthEast Asian Nations) vzniklé v roce 1967 s cílem urychlit hospodářský růst, sociální pokrok a kulturní rozvoj v regionu, podporovat regionální mír a stabilitu, aktivní spolupráci a vzájemnou pomoc ve věcech společného zájmu v hospodářské, sociální, kulturní, technické, vědecké a správní oblasti; členy ASEAN jsou Brunej, Filipíny, Indonésii, Kambodžu, Laos, Malajsií, Myanmar, Singapur, Thajsko a Vietnam. Více o ASEAN <https://asean.org/asean/about-asean/>

regionální podpory. Text také upozorňuje na možné ohrožení strategických výhod USA v regionu Asie a snahu Číny posunout rovnováhu moci v Asii. (americké zájmy jsou v Asii podporovány námořním monopolem přes Malacký průliv, a strategickými pro USA jsou další klíčové regionální obchodní trasy, sjednocená koalice jihoasijských partnerů a neomezená a exkluzivní přítomnost v řetězci Second Island Chain). (Parker, Chevitz 2018: 2). Analýza dále upozorňuje na strategické zájmy Číny – strategické lokace jako např. Malacký průliv a řetězec Druhého ostrova („Second Island Chain“), potencionální přístup k základně, přístavu, letišti, cenné přírodní zdroje, hodnota diplomatického spojení (hlasovací práva v ASEAN), a připomíná strategickou hodnotu pro USA - poloha v blízkosti klíčových obchodních cest nebo vojenských základen, podpora amerických diplomatických iniciativ a vojenských operací v regionu, role v aliančních koalicích (např. ASEAN). (ibid.: 13). Text varuje před potenciálem Číny nahradit pomocí Nové hedvábné stezky USA jako regionální, popř. globální velmoc. (ibid.: 46)

Závěr: Jaká je a měla by být role USA v post-americkém světě podle Kissingera a Zakarii?

Cílem mé práce bylo postavit texty dvou autorů realistů na stejné téma do jedné roviny a porovnat jejich názory na vybraná důležitá témata, zjistit v čem se shodují, v čem liší, a jaký je jejich přínos.

Shrnu-li, co do predikce budoucího světového uspořádání a rozložení moci ve světě po skončení Studené války, Zakaria predikuje multilateralismus, Kissinger multilateralismus s důrazem na bilateralismus USA-Čína. V zahraniční politice USA se oba realisté shodují v nutnosti multilateralismu a multilaterální spolupráce, a pokračování šíření liberálně demokratických hodnot. V čem se oba realisté výrazně liší, je jejich nadefinování pojmu americký excecionalismus; odlišný obsah pojmu získává u Zakarii pejorativní konotaci, kdežto u Kissingera je pozitivní. Zatímco problematice Blízkého východu se Kissinger věnuje detailně a analyticky, Zakaria se omezuje na vyjmenování mezníků a kritiku Bushovy administrativy z důvodu invaze války do Iráku a Afghánistánu. Co se týká Číny, oba realisté

vidí vztah USA-Čína a charakter tohoto bilaterálního vztahu jako naprosto důležitý ve světovém uspořádání. Zakaria se ve svém textu však věnuje především ekonomickému aspektu Číny, a opět se omezuje, podobně jako u regionu Blízkého východu, na pojmenování základních bodů, aspektů země a stručný popis historie, kdežto Kissinger nabízí čtenářům fakta více do hloubky, a díky němu lze pochopit myšlení představitelů této čínské civilizace.

Co se týká hodnocení současné zahraniční politiky USA, Zakaria nešetří kritikou, zatímco Kissinger je ve svých vyjádřeních poměrně zdrženlivý. Oba autoři nabízejí jakési ideální scénáře fungování zahraniční politiky USA.

Všeobecně řečeno lze říci, že Kissinger jde ve svém textu daleko více do hloubky, kdežto Zakaria zůstává na povrchu. Myslím, že Zakariův text je určen více pro širokou veřejnost, Kissingerův spíše pro mezinárodní komunitu praktiků mezinárodních vztahů, diplomaty, studenty mezinárodních vztahů, či jedince se zájmem o téma. Kissinger pomáhá pochopit smýšlení konkrétních regionů, civilizací, a tak dává návod na diplomatickou rétoriku a kroky v zahraniční politice. Zakariův text historii a kulturu nezápadních civilizací neobjasňuje, navíc se zaměřuje především pouze na ekonomický aspekt USA a rostoucích mocností. Srovnáme-li tedy texty obou autorů, Kissingerův je daleko více přínosnější, Zakariův spíše povrchní. Dle mého názoru se tu projevuje také Kissingerova dlouholetá praxe v zahraniční politice a diplomacii a snaha porozumět činům jiných mocností. Kdežto Zakaria je především novinář bez jakékoliv praxe v mezinárodních vztazích. Připomeňme, že Kissinger stál u zrodu otevření se Číně a je ve vládních a bývalých vládních kruzích USA považován za experta na Čínu, a vysokými vládními činiteli celosvětově velmi respektován. V každém případě je evidentní, že jaká je v současné době role USA a jaká by být měla v mezinárodním měřítku, jsou dle obou autorů dva naprosto odlišné příběhy.

Podíváme-li se na zpětně na doporučení obou autorů americké administrativě co do zahraniční politiky, pak současná administrativa Donalda Trumpa si za prioritu zahraniční politiky zvolila politiku unilaterálních národních zájmů USA. Důsledky kroků z globálního hlediska jsou především narušení multilaterálních aliancí (at již vystoupením z UNESCO, odstoupením od Pařížské klimatické dohody, Transpacifického partnerství, nukleární dohody s Iránem, vystoupením z Rady OSN pro lidská práva, nově ohlášeným vystoupením ze Světové zdravotnické organizace, anebo neúčastí na multilaterálních jednáních). Nutnost multilaterální spolupráce je opomíjena. Administrativa praktikuje též politiku vyhrožování a quid pro quo. Země se nezasazuje o konzistentní zlepšování vztahů mezi všemi státy.

Přístupem k řešení problémů na poli mezinárodních vztahů je, jak sama administrativa hlásí, hard power namísto soft power. Doporučení Kissingera i Zakarii jdou zcela mimo kroky této současné administrativy. Národní strategie jsou definovány jako bezpečnost země především. A jaká je povaha hodnot, které administrativa šíří? Je to arogantní politika s unilaterálními kroky, slovy Zakarii egocentrická s nezájmem o zbytek světa, protekcionistická a populistická.

Dle Zakarii USA své prvenství nyní ztratila (Zakaria 2019: nečísl.), Kissinger je ve svých vyjádřeních týkajících se Trumpovy administrativy velmi zdrženlivý. V každém případě je zcela evidentní, že role USA v postamerickém světě je v současné době za Trumpovy administrativy opakem toho, jaká by měla být co do role zodpovědného lídra v mezinárodních vztazích a mezinárodním společenství, a daleko od šířitele demokracie, lidských práv a právního státu. „*Amerika především*“ neřeší multilaterální zájmy. Národní zájmy jsou prosazovány na úkor kvalitních a korektních multilaterálních vztahů mezi národními státy, před čímž varoval právě Morgenthau. Mezi americkými hodnotami, které šíří prezident Trump, figuruje americká výjimečnost v Zakariově pojetí, autoritářské³⁹ tendence chování, které jsou ovšem díky převaze republikánů v Kongresu jakožto kontrolního úřadu de facto tolerovány. Účast médií na tiskových konferencích prezidenta USA je selektována (od ledna 2017 je v pozici tiskové mluvčí prezidenta již čtvrtá osoba), přičemž prezident jako hlavní médium k subjektivní interpretaci kroků své administrativy využívá Twitter. Jeho rétorika je ofenzivní vůči entitám či jednotlivcům, které považuje za nepřátelské, a vychloubačná co do úspěchů jeho administrativy. Vzhledem ke zdrženlivosti Henryho Kissingera co do hodnocení pozice USA ve světě a zahraniční politiky USA za Trumpovy administrativy, uvedu vyjádření Dr. Madeleine Albright, 64. ministryně zahraničních věcí USA (ve funkci ministra zahraničních věcí USA v 1997-2001), dnes profesorky na Georgetown univerzitě. Ta ve svém proslavu na téma hodnocení zahraniční politiky Trumpovy administrativy v polovině jeho prezidentského období před Výborem pro zahraniční věci 27.2. 2019 jako plusový hodnotila tvrdý přístup vůči Číně, který by mohl přinést USA zisky, avšak nešetřila kritikou Trumpovy administrativy, jejíž konání je poznamenáno „*zmatkem, nekonzistencí, nedostatkem diplomacie a v některých případech*

³⁹ Autoritářství, princip slepého podřízení se autoritě, na rozdíl od individuální svobody myšlení a jednání. Ve vládě autoritářství označuje jakýkoli politický systém, který soustředí moc do rukou vůdce nebo malé elity, která není ústavně odpovědná lidu. Autoritářští vůdci často vykonávají moc svévolně a bez ohledu na stávající právní orgány a vůli lidu. <https://www.britannica.com/topic/authoritarianism>

úplným vzdáním se odpovědnosti.“⁴⁰ „Většina Středního východu je těžkopádná a dokonce i nejzkušenější experti na zahraniční politiku mají potíže se sledováním toho, kdo je na čí straně, bavíme-li se o mocnostech jako Rusko, Turecko, Írán a státy Perského zálivu. Zdá se, že v Sýrii provádíme několik politik současně, mateme naše spojence, potěšujeme naše protivníky a ohrožujeme významné zisky plynoucí od roku 2014 v boji proti ISIS. V Saúdské Arábii se prezident a ministr zahraničních věcí spojili s vůdcem, který dle informací našich zpravodajských agentur, povolil vraždu novináře.“⁴¹ Vztah USA-EU navzdory korektní snaze vymoci více finančních příspěvků na společnou obranu od evropských spojenců, označuje Albright vzhledem k povaze jednání Trumpa více méně za upadající. Kritizuje rozhodovací proces zahraniční politiky Trumpovy administrativy, konkrétně nezaplňená místa velvyslanců v konkrétních důležitých zemích, prázdnou židli na místě USA na konferenci OSN o migraci, nepřátelskou pozici vůči migrantům bez domova. (Albright, 2019: nečísl.). Albright správně poukazuje na fakt, že po dobu jejího života lidé ve světě vzhlíželi k USA jako k „nejmocnějšímu vůdci ve jménu demokracie, lidských práv a právního státu.“ Neoznačuje roli USA jako perfektní, avšak poukazuje na to, že USA před Trumpovou administrativou participovali a byli si vědomi své zodpovědnosti. V tomto ohledu vyjádření Albright vnímám jako paralelu s tím, co říkal Kissinger o roli zodpovědného podílníka v mezinárodním společenství, lídra, který jde šířením svých hodnot příkladem, a aktivuje multilaterální organizace k efektivnímu jednání v řešení mezinárodních konfliktů. Albright odsuzuje americkou nepřítomnost na multilaterálních zasedáních a jednáních a pohrdání demokracií americkým vůdcem. (ibid.). V době, kdy píše závěr své práce, Trumpova administrativa si připsala nezvládnutí covid-19 situace, a nedemokratický přístup k rasovým nepokojům po celých Spojených státech plynoucích původně z policejní brutality vůči občanovi černé pleti Georgi Floydovi, který následkem policejního zásahu zemřel 25. května 2020. Trump vstupuje do své prezidentské kampaně s heslem „Keep America Great!“ aneb volně v překladu „Ponechme Ameriku skvělou!“ (Trump 2020: nečísl.) V Trumpově podání je Amerika skvělá, pokud je aplikována politika „Amerika především!“⁴²

Namísto vyjmenovávání úspěchů jednotlivých administrativ USA po skončení Studené

⁴⁰ Secretary Madeleine K. Albright Testifies on the Trump Administration's Foreign Policy. Testimony by Atlantic Council. February 27, 2019. <https://www.atlanticcouncil.org/commentary/transcript/secretary-madeleine-k-albright-testifies-on-the-trump-administration-s-foreign-policy/>

⁴¹ Ibid.

⁴² Více o úspěších Trumpovy administrativy v podání Trumpa <https://www.promiseskept.com/>

války bych ráda poukázala na fakt, že ani jedna z administrativ neuskutečnila efektivní reformu zdravotnictví, což je v zemi pro občany velký problém (Obamova Obamacare se týkala pouze občanů s podprůměrným příjmem). I občan či permanentní rezident země, který má placené zdravotní pojištění, doplácí horentní částky za lékařská ošetření. Na toto a zadlužení se také díky vzdělání, poukazoval prezidentský kandidát Bernie Sanders, který ve své již druhé snaze ucházet se o nominaci na prezidenta USA za Demokratickou stranu, bohužel neuspěl. Jsem přesvědčena, že pokud si USA nevyřeší své vnitřní problémy, těžko mohou zastávat pozici respektovaného národního státu-lídra. V současné době se navíc USA potýká s ekonomickou krizí, kdy je zřejmý dopad covidu-19, avšak experti antcipovali krizi ekonomiky USA ještě před epidemií. Nehledě na chyby v demokratickém systému země, na které poukazuje Philip Kotler ve své knize *Democracy in Decline: Rebuilding its Future*, jako např. netransparentnost financování v politice, Kongres řízen velkými korporacemi a super-bohatými, chybný hlasovací systém, špatná informovanost občanů či jejich neúčast ve volbách, neschopnost hlavních politických stran mezi sebou jednat, neřešení hlavních národních problémů. (Kotler 2016)

Nastartovat ekonomiku země bude úkolem příští administrativy. A co se týká zahraniční politiky USA, ta se bude naprosto lišit na základě toho, zda prezidenství obhájí Trump, či se role nového prezidenta ujme demokratický kandidát Joe Biden, viceprezident v Obamově administrativě. Pokud v prezidentských volbách v listopadu 2020 zvítězí Biden, bude mít hodně práce, aby reputaci USA ve světě napravil a nastavil dialog a diplomatickou rétoriku, která je nyní jasně absentující.

Summary: According to Kissinger and Zakaria, what is and should be the role of the USA in the post-American world?

The aim of my work was to put the texts of two authors of realists on the same topic into one level and to compare their opinions on selected important topics, to find out what they agree on, what they differ from, and what their contribution is.

To summarize, in terms of predicting the future world order and distribution of power in the post-Cold War era, Zakaria predicts multilateralism, while Kissinger multilateralism with an emphasis on US-China bilateralism. In U.S. foreign policy, both realists agree on the need for multilateralism and multilateral cooperation and the continued spreading of liberal democratic values. What makes the two realists significantly different is their definition of the term American exceptionalism; the different content of the term acquires a pejorative connotation with Zakaria, while with Kissinger it is positive. Regarding the Middle East and the Islamic civilization, Kissinger addresses the region and the civilization in detail and analytically, however, Zakaria confines himself to listing milestones and criticism of the Bush administration for the invasion in Iraq and Afghanistan. As for China, both realists see the U.S.-China relationship and the nature of this bilateral relationship to be critical for/in the world order. Zakaria focuses primarily on the economic aspect of China, and again, confines himself to description of just main aspects of the country, listing history briefly. Kissinger offers his readers more in-depth facts and facilitates the Chinese way of thinking. As per the evaluation of current US foreign policy, Zakaria does not spare criticism, while Kissinger is relatively reticent in his comments. Both authors offer some ideal scenarios for the U.S. foreign policy.

Generally speaking, Kissinger goes far deeper in his text, while Zakaria remains on the surface. Kissinger helps to understand thinking of specific regions, civilizations, and thus gives guidance on diplomatic rhetoric and steps in foreign policy. Zakaria's text does not clarify the history and culture of non-Western civilizations, moreover, it focuses primarily on the economic aspect of the United States and the emerging powers. Hence, if we compare the texts of both authors, Kissinger's is far more beneficial, Zakaria's rather shallow. In my opinion, Kissinger's many years of experience in foreign policy and diplomacy and his efforts to understand actions of other powers are also reflected here. Whereas Zakaria is

primarily a journalist without any practical experience in international relations. Let us recall that Kissinger was at the birth of opening up to China and is considered an expert on China by many U.S. government officials, being well respected by senior government officials worldwide. In any case, it is obvious that what the current role of the U.S. is and what it should be on an international scale, according to both authors, is an entirely different story.

If we review recommendations of both authors to the US administration in terms of foreign policy, then Trump's administration has obviously chosen to ignore those and practice the policy of unilateral national interests as a priority in the U.S. foreign policy. The consequences of the actions from a global point of view are mainly the disruption of multilateral alliances (whether by withdrawal from UNESCO, withdrawal from the Paris Climate Agreement, Trans-Pacific Partnership, nuclear agreement with Iran, withdrawal from the UN Human Rights Council, the newly announced withdrawal from the World Health Organization, or by non-attendance in multilateral negotiations). The need for multilateral cooperation is being neglected. The administration also practices a threat policy and a quid pro quo policy. The country is not committed to consistently improving relations among all states. The approach to solving problems in the field of international relations is, as the administration itself claims, hard power rather than soft power. Both Kissinger's and Zakaria's recommendations go completely beyond the steps of this current administration. Security of the country primarily is defined as the U.S. national strategy. And what is the nature of the values that the administration spreads? It is an arrogant policy with unilateral steps, in Zakaria's words, egocentric, which lacks interest in the rest of the world, as well as protectionist and populist.

According to Zakaria, the U.S. has now lost its leadership position (Zakaria 2019: unnumbered). Kissinger is very reticent in his statements about the Trump administration's steps. In any case, it is rather obvious that the role of the United States in the post-American world is currently the opposite of what it should be. Far from being a responsible leader in international relations and international community, and far from promoting democracy, human rights and the rule of law. "America First" does not address multilateral interests. National interests are being promoted at the expense of high-quality and fair multilateral relations among nations-states, which is something Morgenthau warned against. Among American values being spread by President Trump is the American exceptionalism as per Zakaria's conception, authoritarian tendencies of behavior, which, however, have been de

facto tolerated due to predominance of Republicans in Congress as the oversight body. Media participation in US Presidential press conferences has been limited by selection (as of January 2017, the President's spokesperson has been the fourth spokesperson during this administration), with the President using Twitter as the main medium to subjectively report of his administration's actions and steps taken. His rhetoric is offensive to entities or individuals that he considers hostile, and boastful of the success of his administration. Given Henry Kissinger's reluctance to evaluate current U.S. position in the world and comment on U.S. foreign policy under Trump's administration, I will state Dr. Madeleine Albright, 64th U.S. Secretary of State (U.S. Secretary of State in 1997-2001), now a professor at Georgetown University. In her speech evaluating U.S. foreign policy under Trump's administration before the Committee on Foreign Affairs on February 27, 2019, as a plus she mentioned a tough approach towards China, that could bring profits to the U.S., but did not spare criticism of the Trump administration, which is according to her marked by "*confusion, inconsistencies, lack of diplomacy and, in some cases, total relinquishment.*" „*Even the most experienced foreign policy experts have difficulties tracking who is on whose side; we are talking powers like Russia, Turkey, Iran and the Gulf states. We seem to be pursuing several policies in Syria at the same time, confusing our allies, pleasing our adversaries and jeopardizing the significant gains made since 2014 in the fight against ISIS. In Saudi Arabia, the president and foreign minister have teamed up with a leader who, according to our intelligence agencies, has allowed murder of a journalist.*“ Despite fair efforts to obtain a higher financial share from European allies for common defense, the U.S.-EU relationship has been more or less declining, Albright outlines. She criticizes the foreign policy decision-making process of the Trump administration, specifically vacant ambassadorial positions of ambassadors in important countries, U.S. empty chair at the UN conference on migration, hostile position towards homeless migrants. (Albright, 2019: unnumbered). Albright rightly points out that throughout her lifetime, people around the world have regarded the United States as "*the most powerful leader in the name of democracy, human rights, and the rule of law.*" She does not describe the role of the United States as perfect but emphasizes that the United States prior to Trump's administration were active participants in the international arena and were aware of responsibilities of a leader. In this regard, I see Albright's statement to be a parallel to what Kissinger said about the role of a responsible stakeholder in the international community. A responsible stakeholder is a leader who sets an example by spreading right values and activating multilateral organizations to act effectively in resolving

international conflicts. Albright condemns America's absence from multilateral meetings and negotiations and the U.S. leader's lack of democratic behavior (ibid.). As I write the conclusion of my thesis, Trump administration has been noted for a failure to handle Covid-19 situation in the country, and non-democratic approach to protests against racism across the United States, originally stemming from police brutality against a black citizen named George Floyd, who died due to a policeman's improper action on May 25, 2020. Trump enters his presidential campaign with the slogan "Keep America Great!" (Trump 2020: unnumbered) In Trump's rhetoric, America is great given the "America First!" policy is applied.

Instead of listing successes of various U.S. administrations after the end of the Cold War, I would like to point out that none of the administrations has implemented effective health care reform, which is a major problem for citizens in the country (Obamacare only affected below-average citizens). Even citizens and permanent residents who do pay for health insurance end up paying exorbitant amounts of money for medical treatments (whatever is not covered by health insurance). Presidential candidate Bernie Sanders referred to this and indebtedness related to education as major issues. Unfortunately, Sanders failed in his second attempt for Presidential nomination by the Democratic Party. I am convinced that if the United States do not solve its internal problems, the country can hardly hold the position of a respected nation-state leader. In addition, the United States is currently facing an economic crisis, being impacted by Covid-19. However, experts anticipated an economic crisis before the epidemic. And then there are mistakes in the country's outdated democratic system, as pointed out by Philip Kotler in his book *Democracy in Decline: Rebuilding its Future*, such as non-transparency of funding in politics, Congress being run by large corporations and super-rich, a faulty voting system, poor information of citizens or their non-participation in elections, inability of major political parties to act among themselves, failure to solve major national problems. (Kotler 2016)

It will be the task of the next administration to restart the country's economy. And as for the U.S. foreign policy, the next direction will depend on whether Trump is re-elected or whether Joe Biden, the Democratic candidate, Vice President under Obama's administration, wins the upcoming presidential elections. If Biden becomes the next president, he will have a lot of work to do to repair U.S. reputation in the world and set up a dialogue and diplomatic

rhetoric, which is now clearly absent.

Použitá literatura

Primární zdroje:

KISSINGER, Henry. *World Order*. New York: Penguin Press, 2014. ISBN 978-1-59420-614-6

KISSINGER, Henry. *Uspořádání světa: státní zájmy, konflikty a mocenská rovnováha*. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2016. Obzor (Prostor). ISBN 978-80-7260-335-0.

ZAKARIA, Fareed. *The Post-American World: And the Rise of the Rest*. London: Allen Lane, 2008. ISBN 9781846141539.

Sekundární zdroje:

AGARWAL, Prateek. Washington Consensus. *Intelligent Economist*. [Online] 2020. [Cit. 2020] Dost. z <https://www.intelligenteconomist.com/washington-consensus/>

ALLEN, Erin. World War I: A New World Order – Woodrow Wilson’s First Draft of the League of Nations Covenant. *Library of Congress*. [Online] 2017 [Cit. 2017-04-05] Dost. z <https://blogs.loc.gov/loc/2017/04/world-war-i-a-new-world-order-woodrow-wilsons-first-draft-of-the-league-of-nations-covenant/>

Amnesty International. *Bringing George W. Bush to Justice*. London: Amnesty International Publications. [Online] 2011 [Cit. 2011] Dost. z <https://www.amnesty.org/download/Documents/28000/amr510972011en.pdf>

Anarchie a řád ve světové politice: Kapitoly z teorie mezinárodních vztahů. Praha: Portál, 2006. ISBN 978-80-7367-094-8.

Association of SouthEast Asian Nations. ASEAN. [Online] nedatováno. Dost. z <https://asean.org/asean/about-asean/#>

Atlantic Council. Statement of Secretary Madeleine K. Albright “The Trump Administration’s Foreign Policy: A Mid-Term Assessment” House Foreign Affairs Committee. Wednesday, February 27, 2019 [Online] 2019 [Cit. 2019-02-27] Dost. z <https://www.atlanticcouncil.org/commentary/transcript/secretary-madeleine-k-albright-testifies-on-the-trump-administration-s-foreign-policy/>

BBC. USA and Canada. *Donald Trump says he believes waterboarding works*. [Online] 2017 [Cit. 2017-11-26] Dost. z <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-38753000>

BUSH H.W., George. *Panama Invasion Address*. [Online] 2019 [Cit. 2019-01-12] Dost. z <https://www.youtube.com/watch?v=rKTfm4yHQbs>

“Challenge.” Merriam-Webster.com Dictionary, Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/challenge>. Accessed 27 Jun. 2020. [Online] 2020 [Cit. 2020-06-27]. Dost. Z <https://www.merriam-webster.com/dictionary/challenge>

Cambridge Dictionary. *The New World Order*. [Online] Dost. z <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/new-world-order>

“Competitor.” *Merriam-Webster.com Dictionary*, Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/competitor>. [Online] 2020 [Cit. 2020-06-27]. Dost. z <https://www.merriam-webster.com/dictionary/competitor>

“Confrontation.” Merriam-Webster.com Dictionary, Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/confrontation>. [Online] 2020 [Cit. 2020-06-27]. Dost. z <https://www.merriam-webster.com/dictionary/confrontation>

CIA. Library. *Guidelines on Interrogations Conducted Pursuant to the Presidential Memorandum of Notification of 17 September 2001*. Approved for Release: 2016/06/10 C06541522. [Online] 2016 [Cit. 2016-06-10]. Dost. z <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/0006541522.pdf>

Columbia University. *Asia for Educators*. [Online] 2020. [Cit. 2020]. Dost. z http://afe.easia.columbia.edu/special/china_1000bce_confucius_intro.htm

Council on Foreign Relations. Timeline. *Trump’s Foreign Policy Moments*. [Online] 2020. Dost. z <https://www.cfr.org/timeline/trumps-foreign-policy-moments>

Congressional Research Service. CSR Report prepared for members and committees of Congress. *U.S.-Iran Conflict and Implications for U.S. Policy*. [Online] 2020. [Cit. 2020-01-06]. Dost. z <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R45795.pdf>

Department of Defense United States of America. Memorandum for the Commander, US Southern Command. Apr 16, 2003. UNCLASSIFIED. *Counter-Resistance Techniques in the War on Terrorism*. [Online] 2003. [Cit. 2003-04-16] <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB127/03.04.16.pdf>

DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: discipline and diversity*. Fourth edition. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-870756-1.

Editors of Encyclopedia Britannica, The. *Encyclopedia Britannica*. Politics, Law and Government. Authoritarianism. [Online] 2017 [Cit. 2017-11-02]. Dost. z <https://www.britannica.com/topic/authoritarianism>

Editors of Encyclopedia Britannica, The. *Encyclopedia Britannica*. Boumediene v. Bush. Law Case [Online] <https://www.britannica.com/event/Boumediene-v-Bush>

Editors of Encyclopedia Britannica, The. *Encyclopedia Britannica*. Hans Morgenthau. [Online] 2020 [Cit. 2020-02-13]. Dost. z <https://www.britannica.com/biography/Hans-Morgenthau>

Editors of Encyclopedia Britannica, The. *Encyclopedia Britannica*. Henry A. Kissinger [Online] 2020 [Cit. 2020-05-23]. Dost. z <https://www.britannica.com/biography/Henry-Kissinger>

Editors of Encyclopedia Britannica, The. *Encyclopedia Britannica*. Reykjavík summit of 1986. United States–Soviet Union history. [Online] 2020 [Cit. 2020-10-04]. Dost. z <https://www.britannica.com/topic/Reykjavik-summit-of-1986>

Editors of Encyclopedia Britannica, The. *Encyclopedia Britannica*. Balance of Power. 2020 [Cit. 2020-10-04]. Dost. z <https://www.britannica.com/topic/balance-of-power>

European Bank for Reconstruction and Development. *Belt and Road Initiative (BRI)* [Online] nedat. Dost. z <https://www.ebrd.com/what-we-do/belt-and-road/overview.html>

European Council. *A Secure Europe in a Better World: European Security Strategy*. Brussels, 12.12. 2003. Heisbourg, F., A New Security Landscape: the End of the Post-Cold War Era, *Asia-Pacific Review*, vol. 10, no. 1, 2003. Dost. z <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?id=cd0c28a9c8dcb0fa04182ddcc46f7ff9&tid=&do=download&did=48051&kod=JMB535>

GAT, Azar. Carl von Clausewitz. *Encyclopedia Britannica*. Introduction and Quick Facts. [Online] 2020 [Cit. 2020-05-28]. Dost. z <https://www.britannica.com/biography/Carl-von-Clausewitz>

GLASS, Andrew. United States invades Panama, Dec. 20, 1989. *Politico*. [Online] 2018 [Cit. 2018-12-20]. Dost. z <https://www.politico.com/story/2018/12/20/united-states-invades-panama-1989-1067072>

HUNTINGTON, Samuel P. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New ed. London: Free Press, 2002. ISBN 9780743231497.

HURT, Stephen R. Washington Consensus. *Encyclopedia Britannica*. Encyclopedia Britannica, inc. [Online] 2020 [Cit. 2020-05-27]. Dost. z <https://www.britannica.com/topic/Washington-consensus>

KISSINGER, Henry, in Reply to LaRouchePAC: One Belt One Road Is Basis for Cooperation Between China and the United States. *Forum „Leaders Speak: Secretaries of State“*. National Committee on U.S.-China Relations. [Online] 2016 [Cit. 2016-12-07]. Dost. z <https://larouchepac.com/20161207/henry-kissinger-reply-larouchepac-one-belt-one-road-basis-cooperation-between-china-and>

KOTLER, Philip. *Democracy in decline: rebuilding its future*. Thousand Oaks, California, USA: SAGE Publications, 2016. ISBN 147398050X.

MANSFIELD, Harvey. Niccolò Machiavelli. *Encyclopedia Britannica*. [Online] 2020 [Cit. 2020-06-17]. Dost. z <https://www.britannica.com/biography/Niccolo-Machiavelli>

Miller, Eric A., and Steve A. Yetiv. "The New World Order in Theory and Practice: The Bush Administration's Worldview in Transition." *Presidential Studies Quarterly* 31, no. 1 (2001): 56-68. Accessed June 29, 2020. www.jstor.org/stable/27552166.

MINGST, Karen, LYNCH, Cecelia, FOMERAND Jacques. United Nations. *Encyclopedia Britannica*. [Online] 2020 [Cit. 2020-01-21]. Dost. z <https://www.britannica.com/topic/United-Nations>

National Security Archive, The. To the Geneva Summit: Perestroika and the Transformation of U.S.-Soviet Relations. *National Security Archive Electronic Briefing Book No. 172*. [Online] 2005 [Cit. 2005-11-22]. Dost. z <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB172/index.htm>

National Security Archive, The. The Reykjavik File. Previously Secret Documents from U.S. and Soviet Archives on the 1986 Reagan-Gorbachev Summit. *National Security Archive Electronic Briefing Book No. 203*. [Online] 2006 [Cit. 2006-10-13]. Dost. z <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB203/>

Office of The White House Counsel. Memorandum for the President. January 25, 2002. From Alberto R. Gonzales. *Decision Re: Application of the Geneva Convention on Prisoners of War to the Conflict with Al Qaeda and the Taliban*. [Online] 2002. [Cit. 2002-01-25] Dost. z <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB127/02.01.25.pdf>

QUIGLEY, John. The Legality of the United States Invasion of Panama. *Yale Journal of International Law*. Vol. 15: 276. [Online] 1990. Dost. z <https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1561&context=yjil>

PARKER, Sam, CHEVITZ, Gabrielle. Policy Analysis Exercise: Debtbook Diplomacy. China's Strategic Leveraging of Its Newfound Economic Influence and the Consequences for U.S. Foreign Policy. *Harvard Kennedy School Belfer Center for Science and International Affairs*. [Online] 2018 [Cit. 2018-05]. Dost. z <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/files/publication/Debtbook%20Diplomacy%20PDF.pdf>

RAMO, Joshua Cooper. *The Beijing Consensus*. [Online] 2004. [Cit. 2004-05-11]. Dost z <http://www.xuanju.org/uploadfile/200909/20090918021638239.pdf>

SHAW, Malcolm. Geneva Conventions. *Encyclopedia Britannica*. [Online] 2020. [Cit. 2020-03-04]. Dost z <https://www.britannica.com/event/Geneva-Conventions>

Stanford Encyclopedia of Philosophy. *Political Realism in International Relations*. [Online] 2017. [Cit. 2017-05-24]. Dost z <https://plato.stanford.edu/entries/realism-intl-relations/>

State Council, The. Peoples Republic of China. *Action Plan on the Belt and Road Initiative*. [Online] 2015. [Cit. 2015-03-30]. Dost. z

http://english.www.gov.cn/archive/publications/2015/03/30/content_281475080249035.htm

Trump 2020. Keeping America Great! *President Donald J. Trump's Accomplishments*. [Online] 2020. Dost. z <https://www.promiseskept.com/>

UN. *Chapter VIII. Consideration of questions under the responsibility of the Security Council for the maintenance of international peace and security*. Item 13 Panama. [Online] 2013 Dost. z https://www.un.org/en/sc/repertoire/89-92/Chapter%208/AMERICA/item%2013_Panama%20-%203%20items%20-%20consolidated.pdf

United Nations. *UN Charter* (full text). [Online]. Dost. z <https://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/>

U.S. Department of Justice. Office of Legal Counsel. Office of the Deputy Assistant Attorney General. *Memorandum for William J. Haynes II General Counsel, Department of Defense*. [Online] 2002. [Cit. 2002-01-09]. Dost. z <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB127/02.01.09.pdf>

U.S. Department of State. Archive. *President Bush Releases National Strategy for Combating Terrorism*. Office of the Press Secretary, The White House. Washington, D.C. [Online] 2003. [Cit. 2003-02-14] Dost. z <https://2001-2009.state.gov>

White House, The. Executive Orders. National Security and Defense. *Presidential Executive Order on Protecting America Through Lawful Detention of Terrorists*. [Online] 2018. [Cit. 2018-01-30] Dost. z <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-executive-order-protecting-america-lawful-detention-terrorists/>

White House Archives, The. The White House President Barack Obama. *Executive Orders. Executive Order 13491 -- Ensuring Lawful Interrogations*. [Online] 2009. [Cit. 2009-01-22] Dost. z <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/ensuring-lawful-interrogations>

White House, The. Report. *United States Strategic Approach to the People's Republic of China*. [Online] 2020. [Cit. 2020-05-20] Dost. z <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2020/05/U.S.-Strategic-Approach-to-The-Peoples-Republic-of-China-Report-5.24v1.pdf>

White House, The. National Security and Defense. *President Donald J. Trump's Foreign Policy Puts America First*. [Online] 2018. [Cit. 2018-01-30] Dost. z <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-foreign-policy-puts-america-first/>

Wikisofia. *Obsahová analýza*. [Online] 2013. Dost. z https://wikisofia.cz/wiki/Obsahov%C3%A1_anal%C3%BDza

ZAKARIA, Fared. The Self-Destruction of American Power: Washington Squandered the Unipolar Moment. *Foreign Affairs*, 2019, July/August 2019. Dost. <https://www.foreignaffairs.com/articles/2019-06-11/self-destruction-american-power>

ZAKARIA, Fared. A Cold War with China Is Won at Home. *Washington Post*. [Online] 2018. [Cit. 2018-11-10] Dost. z <https://fareedzakaria.com/columns/2018/10/12/34hgcr25t74sqfhwqkr10bfh4d6w4w>

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno: Kateřina Partlová
E-mail: 50279873@fsv.cuni.cz
Studijní obor: MTSK (6702R023)
Semestr a školní rok zahájení práce: 2019/2020
Semestr a školní rok ukončení práce: 2020
Vedoucí bakalářského semináře: Doc. Jiří Vykoukal
Vedoucí práce: Doc. Francis Raška
Název práce: Role USA v postamerickém světě dle realistů Kissingera a Zakarii
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek): Bakalářská práce pojednává o reálné a ideální roli Spojených států amerických v mezinárodním kontextu po skončení Studené války očima praktika mezinárodních vztahů Henryho Kissingera a teoretika Fareeda Zakarii. Cílem práce je porovnání pozice USA s přihlédnutím k novému světovému uspořádání vzniklého díky dalším rostoucím světovým mocnostem. Práce porovnává vizi obou autorů o budoucím světovém uspořádání. Dále se zabývá reálnými a realistickými aspekty interakce západní-americké civilizace vůči civilizaci islámské a čínské. Text obsahuje doporučení obou autorů americké administrativě co do zahraniční politiky USA ve srovnání s reálným děním. Věnuje se charakteru zahraniční politiky USA a rozložení moci ve světě po skončení Studené války, též aspektu role odpovědného lídra v multilaterální společnosti.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): 1. ÚPADEK UNIPOLARITY V POST-AMERICKÉM SVĚTĚ? 2. PROBLEMATIKA BLÍZKÉHO VÝCHODU 3. ČÍNA A ČÍNSKÁ CIVILIZACE
Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů): Primární zdroje: KISSINGER, Henry. World Order. New York: Penguin Press, 2014. ISBN 978-1-59420-614-6 KISSINGER, Henry. Uspořádání světa: státní zájmy, konflikty a mocenská rovnováha. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2016. Obzor (Prostor). ISBN 978-80-7260-335-0. ZAKARIA, Fareed. The Post-American World: And the Rise of the Rest. London: Allen Lane, 2008. ISBN 9781846141539.

Sekundární zdroje:

AGARWAL, Prateek. Washington Consensus. Intelligent Economist. [Online] 2020. [Cit. 2020] Dost. z <https://www.intelligenteconomist.com/washington-consensus/>

ALLEN, Erin. World War I: A New World Order – Woodrow Wilson’s First Draft of the League of Nations Covenant. Library of Congress. [Online] 2017 [Cit. 2017-04-05] Dost. z <https://blogs.loc.gov/loc/2017/04/world-war-i-a-new-world-order-woodrow-wilsons-first-draft-of-the-league-of-nations-covenant/>

Amnesty International. Bringing George W. Bush to Justice. London: Amnesty International Publications. [Online] 2011 [Cit. 2011] Dost. z <https://www.amnesty.org/download/Documents/28000/amr510972011en.pdf>

Anarchie a řád ve světové politice: Kapitoly z teorie mezinárodních vztahů. Praha: Portál, 2006. ISBN 978-80-7367-094-8.

Atlantic Council. Statement of Secretary Madeleine K. Albright “The Trump Administration’s Foreign Policy: A Mid-Term Assessment” House Foreign Affairs Committee. Wednesday, February 27, 2019 [Online] 2019 [Cit. 2019-02-27] Dost. z <https://www.atlanticcouncil.org/commentary/transcript/secretary-madeleine-k-albright-testifies-on-the-trump-administration-s-foreign-policy/>

BBC. USA and Canada. Donald Trump says he believes waterboarding works. [Online] 2017 [Cit. 2017-11-26] Dost. z <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-38753000>

BUSH H.W., George. Panama Invasion Address. [Online] 2019 [Cit. 2019-01-12] Dost. z <https://www.youtube.com/watch?v=rKTfm4yHQbs>

CIA. Library. Guidelines on Interrogations Conducted Pursuant to the Presidential Memorandum of Notification of 17 September 2001. Approved for Release: 2016/06/10 C06541522. [Online] 2016 [Cit. 2016-06-10]. Dost. z <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/0006541522.pdf>

Council on Foreign Relations. Timeline. Trump s Foreign Policy Moments. [Online] 2020. Dost. z <https://www.cfr.org/timeline/trumps-foreign-policy-moments>

Congressional Research Service. CSR Report prepared for members and committees of Congress. U.S.-Iran Conflict and Implications for U.S. Policy. [Online] 2020. [Cit. 2020-01-06]. Dost. z <https://fas.org/sgp/crs/mideast/R45795.pdf>

Department of Defense United States of America. Memorandum for the Commander, US Southern Command. Apr 16, 2003. UNCLASSIFIED. Counter-Resistance Techniques in the War on Terrorism. [Online] 2003. [Cit. 2003-04-16] <https://nsarchive2.gwu.edu//NSAEBB/NSAEBB127/03.04.16.pdf>

DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. International relations theories: discipline and diversity. Fourth edition. New York, NY: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-870756-1.

European Bank for Reconstruction and Development. Belt and Road Initiative (BRI) [Online] nedat. Dost. z <https://www.ebrd.com/what-we-do/belt-and-road/overview.html>

European Council. A Secure Europe in a Better World: European Security Strategy. Brussels, 12.12. 2003. Heisbourg, F., A New Security Landscape: the End of the Post-Cold War Era, Asia-Pacific Review, vol. 10, no. 1, 2003. Dost. z <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?id=cd0c28a9c8dcb0fa04182ddcc46f7ff9&tid=&do=download&did=48051&kod=JMB535>

GLASS, Andrew. United States invades Panama, Dec. 20, 1989. Politico. [Online] 2018 [Cit. 2018-12-20]. Dost. z <https://www.politico.com/story/2018/12/20/united-states-invades-panama-1989-1067072>

HUNTINGTON, Samuel P. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New ed. London: Free Press, 2002. ISBN 9780743231497.

KISSINGER, Henry, in Reply to LaRouchePAC: One Belt One Road Is Basis for Cooperation Between China and the United States. Forum „Leaders Speak: Secretaries of State“. National Committee on U.S.-China Relations. [Online] 2016 [Cit. 2016-12-07]. Dost. z <https://larouchepac.com/20161207/henry-kissinger-reply-larouchepac-one-belt-one-road-basis-cooperation-between-china-and>

KOTLER, Philip. Democracy in decline: rebuilding its future. Thousand Oaks, California, USA: SAGE Publications, 2016. ISBN 147398050X.

Miller, Eric A., and Steve A. Yetiv. "The New World Order in Theory and Practice: The Bush Administration's Worldview in Transition." Presidential Studies Quarterly 31, no. 1 (2001): 56-68. Accessed June 29, 2020. www.jstor.org/stable/27552166.

National Security Archive, The. To the Geneva Summit: Perestroika and the Transformation of U.S.-Soviet Relations. National Security Archive Electronic Briefing Book No. 172. [Online] 2005 [Cit. 2005-11-22]. Dost. z <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB172/index.htm>

National Security Archive, The. The Reykjavik File. Previously Secret Documents from U.S. and Soviet Archives on the 1986 Reagan-Gorbachev Summit. National Security Archive Electronic Briefing Book No. 203. [Online] 2006 [Cit. 2006-10-13]. Dost. z <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB203/>

Office of The White House Counsel. Memorandum for the President. January 25, 2002. From Alberto R. Gonzales. Decision Re: Application of the Geneva Convention on Prisoners of War to the Conflict with Al Qaeda and the Taliban. [Online] 2002. [Cit. 2002-01-25] Dost. z <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB127/02.01.25.pdf>

QUIGLEY, John. The Legality of the United States Invasion of Panama. Yale Journal of International Law. Vol. 15: 276. [Online] 1990. Dost. z <https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1561&context=yjil>

PARKER, Sam, CHEVITZ, Gabrielle. Policy Analysis Exercise: Debtbook Diplomacy. China's Strategic Leveraging of Its Newfound Economic Influence and the Consequences for U.S. Foreign Policy. Harvard Kennedy School Belfer Center for Science and International

Affairs. [Online] 2018 [Cit. 2018-05]. Dost. z
<https://www.belfercenter.org/sites/default/files/files/publication/Debtbook%20Diplomacy%20PDF.pdf>

State Council, The Peoples Republic of China. Action Plan on the Belt and Road Initiative. [Online] 2015. [Cit. 2015-03-30]. Dost. z
http://english.www.gov.cn/archive/publications/2015/03/30/content_281475080249035.htm

Trump 2020. Keeping America Great! President Donald J. Trump's Accomplishments. [Online] 2020. Dost. z <https://www.promiseskept.com/>

ZAKARIA, Fareed. The Self-Destruction of American Power: Washington Squandered the Unipolar Moment. Foreign Affairs, 2019, July/August 2019. Dost. <https://www.foreignaffairs.com/articles/2019-06-11/self-destruction-american-power>

Podpis studenta a datum
Kateřina Partlová 30.07.2020

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		